

Stenografični zapisnik

šestnajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 22. novembra 1889.

Nazoči: Prvosednik: deželni glavar dr. Josip Poklukar. — Vladni zastopnik: c. kr. deželni predsednik baron Andrej Winkler; c. kr. vladni svetnik dr. Friderik Keesbacher; c. kr. okrajni komisar Josip Rihar. — Vsi članovi razun: ekselenca knezškof dr. Jakob Missia. — Zapisnikar: deželni tajnik Josip Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika XV. deželno-zborske seje dne 21. novembra 1889.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Tretje branje načrta zakona o povzdigi reje goveje živine (priloga 72.).
4. Tretje branje načrta zakona o doneskih, s katerimi morajo dežela Kranjska, deželno stolno mesto Ljubljana in zemljiški posestniki Ljubljanskega barja prispevati k troškom del za njega osuševanje (priloga 76.).
5. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o letnem poročilu, in sicer:
 - a) o § 4., marg. št. 1.—5.;
 - b) o § 9., marg. št. 1., 2., 3., 6. in 13.
6. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji kranjskega ribiškega društva za podporo.
7. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji kmetijskega in gozdarskega društva za Kočevsko ozemlje za podporo.
8. Ustno poročilo finančnega odseka o zagradbah hudournikov in uravnavi Vipavske reke (k prilogi 70.).
9. Ustno poročilo finančnega odseka o preložitvi ceste čez Bogenšperk (k prilogi 71.).
10. Ustno poročilo upravno-gospodarskega odseka gledé osuševalnih del v Račenski dolini (k prilogi 68.).
11. Ustno poročilo upravno-gospodarskega odseka o izvršitvi zdravstvenega zakona in o službenem navodilu za okrožne zdravnike (k prilogi 49.).
12. Priloga 75. — Poročilo upravno-gospodarskega odseka o načrtu zakona ob uredbi osebnih in službenih, k oboroženi moči spadajočih ljudsko-šolskih učiteljev na kakšni javni ljudski šoli z ozirom na njih dolžnost do dejanskega vojaškega ali črnovojniškega službovanja (k prilogi 57.).
13. Ustno poročilo upravno-gospodarskega odseka o pogodovanji Krasa (k prilogi 59.).

Stenographischer Bericht

der sechzehnten Sitzung

des krainischen Landtages

zu Laibach

am 22. November 1889.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Dr. Josef Poklukar. — Vertreter der k. k. Regierung: Landespräsident Andreas Baron Winkler; k. k. Regierungsrath Dr. Friedrich Keesbacher; k. k. Bezirks-Commissär Josef Rihar. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Seine Excellenz Fürstbischof Dr. Jakob Missia. — Schriftführer: Landschaftssecretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokollcs der XV. Landtags-Sitzung vom 21. November 1889.
2. Mittheilungen des Landtags-Präsidenten.
3. Dritte Lesung des Gesetzentwurfes, betreffend die Hebung der Rindviehzucht (Beilage 72).
4. Dritte Lesung des Gesetzentwurfes, betreffend die seitens des Landes Krain, der Landeshauptstadt Laibach und der Besitzer des Laibacher Moorgrundes zu leistenden Beiträge zu den Kosten der Beiträge behufs Entwässerung des letzteren (Beilage 76).
5. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-Ausschusses über den Rechenschaftsbericht, und zwar:
 - a) über § 4, Marg.-Nr. 1—5;
 - b) über § 9, Marg.-Nr. 1, 2, 3, 6 und 13.
6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des krainischen Fischereivereines um Subvention.
7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über das Subventions-gesuch des land- und forstwirtschaftlichen Vereines für das Gebiet Gottschee.
8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Wildbachverbauungen und Regulirung des Wippacher Flusses (zur Beilage 70).
9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Umlegung der Straße über den Wagensberg (zur Beilage 71).
10. Mündlicher Bericht des Verwaltungs- und volkswirtschaftlichen Ausschusses über die Entwässerungsarbeiten im Raichnathale (zur Beilage 68).
11. Mündlicher Bericht des Verwaltungs- und volkswirtschaftlichen Ausschusses über den Vollzug des Sanitätsgesetzes und über die Dienstesinstruction für die Districtsärzte (zur Beilage 49).
12. Beilage 75. — Bericht des Verwaltungs- und volkswirtschaftlichen Ausschusses über den Vollzug des Sanitätsgesetzes und über die Dienstesinstruction für die Districtsärzte (zur Beilage 49).
13. Mündlicher Bericht des Verwaltungs- und volkswirtschaftlichen Ausschusses über die Karstaufforstungsarbeiten (zur Beilage 59).

- 14. Ustno poročilo finančnega odseka o vlogi glavnega odbora za kmetijsko in gozdarsko razstavo na Dunaji za dovolitev premij za kranjske razstavljavce.
- 15. Ustno poročilo finančnega odseka o leta 1889. po povodnji, toči, mrazu, požarih ali na drug način prouzročeni škodah (k prilogi 69.) in o dotičnih prošnjah za podpore.
- 16. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji občine Šent Jernej za uravnavo Krke in napravo mostu pri Otoku.
- 17. Ustno poročilo finančnega odseka o predlogu gospoda poslanca Hribar-ja, zadevajočem napise v deželnem muzeji «Rudolfinum».
- 18. (Tajna seja.) Osobne zadeve.

Seja se začne ob 10. uri 45 minut dopoldne.

- 14. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Centralausschusses für die land- und forstwirtschaftliche Ausstellung in Wien um Bewilligung von Prämien an Aussteller aus Krain.
- 15. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die durch Ueberschwemmung, Hagelschlag, Frost, Feuer und auf andere Art im Jahre 1889 verursachten Schäden (zur Beilage 69) und über die betreffenden Unterstützungsgehalte.
- 16. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Gemeinde St. Barthelmä um Regulirung des Gurkflusses und um Errichtung einer Brücke bei Otok.
- 17. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Antrag des Herrn Abgeordneten Hribar, betreffend die Aufschriften im Landesmuseum «Rudolfinum».
- 18. (Geheime Sitzung.) Personalangelegenheiten.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 45 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Potrjujem sklepčnost visoke zbornice in otvarjam sejo. Gospoda tajnika naprosim, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika XV. deželno-zborske seje dne 21. novembra 1889.
1. Lesung des Protokoll's der XV. Landtags-Sitzung vom 21. November 1889.

(Tajnik Pfeifer bere zapisnik XV. seje v slovenskem jeziku. — Secretär Pfeifer verliest das Protokoll der XV. Sitzung in slovenischer Sprache.)

Deželni glavar:

Želi kdo gospodov k ravnokar prečitanemu zapisniku besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.

Deželni glavar:

Došlo mi je tukaj pisanje od cesarice Elizabetine bolnice v Ljubljani ter posim gospoda tajnika, da ga prečita.

Tajnik Pfeifer

(bere — liest):

«Euer Hochwohlgeboren,
Hochgeehrter Herr Landeshauptmann!

Der hohe Landtag des Herzogthums Krain hat in der Sitzung vom 12. d. M. dem Elisabeth-Kinderpitale in Laibach zum Zwecke der inneren Einrichtung des neuen Gebäudes den Betrag per 500 fl. zu spenden beschlossen.

Indem der gefertigte Verwaltungsrath an Euer Hochwohlgeboren die ergebensste Bitte richtet, den Dank des Vereines für diese hochherzige Gabe zur geneigten Kenntniss des hohen Landtages zu bringen, erlaubt er sich zugleich Euer Hochwohlgeboren und die Mitglieder des hohen Landtages zur Besichtigung des neuen Spitalsgebäudes ergebenst einzuladen.

Der Verwaltungsrath des Elisabeth-Kinderpitales.
Laibach, 22. November 1889.

Der Obmann:
Albert Samassa.

Der Secretär:
F. Schöppel.

Der Cassier:
C. Leskovic.

Seiner Hochwohlgeboren
Herrn Dr. Josef Poklukar, Landeshauptmann von Krain,
Ritter des eisernen Kronen-Ordens III. Classe u. u. u.
Laibach.»

Landeshauptmann:

Ich bitte diese Dankagung zur Kenntniss zu nehmen, und rüchfichtlich des zweiten Theiles bitte ich der Einladung nach Belieben Folge zu leisten.

Prosim gospode, ki si želé ogledati Elizabetino bolnico, naj to storé.

3. Tretje branje načrta zakona o povzdigi reje goveje živine (priloga 72.).
3. Dritte Lesung des Gesetzentwurfes, betreffend die Hebung der Rindviehzucht (Beilage 72).

Deželni glavar:

Visoka zbornica bode pač zadovoljna, da se ne prečita ves zakon, ampak omenjajo le popravki, ako jih je kaj nasproti tiskanemu poročilu odsekovemu.

Poročevalec Povše:

§§ 1.—6. ostanejo nespremenjeni, kakor so tiskani v prilogi 72., v § 7. se v zadnjem alineji spremenijo besede «zaslišavši poprej c. kr. kmetijsko družbo» v «zaslišavši poprej osredni odbor c. kr. kmetijske družbe» v nemškem tekstu «nach vorläufiger Vernehmung des Centralauschusses der f. f. Landwirtschafts-Gesellschaft.» § 8. ostane nespremenjen, v § 9. se beseda «kranjske» spremeni v «c. kr.», «frainitischen» v «f. f.» §§ 10.—24. ostanejo nespremenjeni; v § 20. je vriniti v nemškem tekstu po «der Bestimmungen» besede «des § 58», vse ostalo je nespremenjeno, kakor je v prilogi 72.

Deželni glavar:

Torej prestopimo k glasovanju o celoti, in prosim gospode, ki pritrdijo ravnokar prečitanemu zakonu v celoti, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Zakon je v celoti sprejet.

4. Tretje branje načrta zakona o doneskih, s katerimi morajo dežela Kranjska, deželno stolno mesto Ljubljana in zemljiški posestniki Ljubljanskega barja prispevati k troškom del za njega osuševanje (priloga 76.).
4. Dritte Lesung des Gesetzentwurfes, betreffend die seitens des Landes Krain, der Landeshauptstadt Laibach und der Besitzer des Laibacher Moorgrundes zu leistenden Beiträge zu den Kosten der Beiträge behufs Entwässerung des letzteren (Beilage 76).

Poročevalec Povše:

Tudi pri tem zakonu je jako malo sprememb, le nekatere besede so se spremenile ter prosim, da po

tistem načelu, kakor pri postavi o govedoreji, navajam le premembe in ne prebiram vsega.

V naslovu zakona se naj spremene besede «o doneskkih, katere» v «o doneskkih, s katerimi», v nemškem tekstu naj se reče mesto «Besitzer des Moorgrundes» «Besitzer des Laibacher Moorgrundes», ker stoji tudi v slovenskem tekstu «Ljubljanskega barja». Nadalje se nasproti tiskani prilogi 76. le spremeni v § 7. beseda «nasprotji» v «protislovji», v § 9. naj izostane besedica «pa» in v 4. odsekovem nasvetu naj se besede «v sporazumljenji z drugimi vdeleženci» spremené v «zaslišavši druge vdeležence».

Deželni glavar:

Slavna zbornica je začula spremembe, katere je naznanil gospod poročevalec enako gledé zakona in gledé nasvetov.

Glasovati nam je popred o zakonu v celoti, kakor je tiskan v prilogi 76., in prosim gospode, ki mu pritrde v celoti, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Zakon je v celoti sprejet.

Prosim dalje gospode, ki pritrde vsem predlogom, kakor so tiskani v prilogi 76. na prvi in drugi strani, v celoti, naj blagovolé ustati.

(Obvelja — Angenommen.)

In sedaj, gospôda, si štejem v dolžnost, da slavnemu zboru zahvalo izrečem izrekoma za ta zakon, ker sem prepričan, da iz srca govorim vsem posestnikom Ljubljanskega močvirja. (Klici: — Rufe: Dobro! Dobro!)

Prestopimo k naslednjim točkam dnevnega reda.

5. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o letnem poročilu, in sicer:

a) o § 4., marg. št. 1.—5.;

b) o § 9., marg. št. 1., 2., 3., 6. in 13.

5. Mündlicher Bericht des Rechnungsbereichsausschusses über den Rechnungsbereichsbericht, und zwar:

a) über § 4, Marg.-Nr. 1—5;

b) über § 9, Marg.-Nr. 1, 2, 3, 6 und 13.

Poročevalec Stegnar:

Visoka zbornica! Z rešitvijo poročila o § 4. in § 9., ki se tičeta deželnih podpor in ustanov, sklepa odsek za letno poročilo svojo po visoki zbornici odkazano mu nalogo.

Kakor z drugimi oddelki letnega poročila, bavil se je odsek tudi s s tema paragrafoma ter pregledal še nerešene marginalne številke teh oddelkov, katerih glavna vsebina je visoki zbornici itak znana; zato bodem svoje poročilo omejil samo na nekatere splošne opazke, ki zaslužijo nekoliko pozornosti.

a) Pod marg. št. 1. § 4. navedene so podpore naklonjene po deželnem odboru onim občinam, ki so po toči veliko škodo trpéle. Svota teh podpor, razdeljenih v dobi od avgusta lanskega leta do avgusta tega leta, znaša 2160 gold. Od te svote je dobil največ Krški okraj, namreč 1700 gold. Ostala podpora je pripadla Črnomaljskemu okraju, in sicer 300 gold., in barjanom 160 gold.

V marginalni št. 2. izkazane so podpore podeljene pogorelcem v sedmih krajih, za katere se je potrosilo 415 gold. Razun prebivalcev v Št. Petru v Novomeškem okraju je nesreča požara zadela, hvala Bogu, le posamične posestnike, tem se je največ 60 gold. in najmanj 15 gold. podpore nakazalo.

Odsek za letno poročilo nasvetuje:

«Razdelitev podpor nastetih pod marg. št. 1. in 2. naj visoka zbornica v odmerni visokosti odobriti blagovolí in na znanje vzame.»

Podpore v humanitarne, literarne, glasbene namene in za gojitev umetelnosti je, kakor čitamo pod marg. št. 3., 4., deželni odbor izplačal v istih zneskih, kakor jih je visoka zbornica v lanskem zasedanji sklenila.

Svota tu izkazanih podpor znaša 7760 gold. in ako se še prišteje «občini Šturiji» za napravo jarka, ter podobčini Vrhpolje za napravo vodnjaka dovoljena podpora v skupnem znesku 500 gold., tedaj je svota pod marg. št. 3. in 4. izkazanih postavkov 8260 gold.

Deželni odbor je gledé na te izdatke zvršil to, kar mu je bilo naročeno, zato nasvetujem imenom odseka za letno poročilo:

«Slavni deželni zbor naj sprejme marg. št. 3. in 4. iz § 4. na znanje.»

Odsek za letno poročilo priporoča pri tej priliki častitemu finančnemu odseku, naj bi blagohotno oziral se na prošnjo usmiljenih bratov v Št. Vidu na Koroškem tako, da bi postavil v proračun deželnega zaklada pod naslov VII. kako večjo svoto, ker gledé na število bolnikov iz naših krajev, katerih je bilo lansko leto 66 v ondotni bolnici, podpora 50 gold. res ni velikodušna, če se pomisli, kako visoke odškodnine je plačevati tujim bolnicam za oskrbovanje ubožnih kranjskih bolnikov, za katere se je potrosil leta 1888. ogromni znesek 66.824 gold. 24 kr.

Pod marginalni št. 5. sklicuje se deželni odbor na §§ 3., 6., 7., 8 in 11., kjer se nahajajo po visoki zbornici votirane in večinoma izplačane podpore za vodne stavbe in druge deželno-kulturne namene, za ceste in mostove, za muzejske namene, za ljudske in obrtne šole in za požarne namene.

Ker so bile dotične marginalne številke uže v razpravah odobrene in v vednost vzete, zato odsek za letno poročilo tu nima ničesar omeniti.

K § 4. nasvetuje odsek za letno poročilo: Visoka zbornica naj sklène:

«Razdelitev podpor pod marg. št. 1. in 2. se v odmerjeni visokosti odobrí in poleg teh tudi marg. št. 3. in 4. iz § 4. na znanje vzame.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

b) Prestopivši na stran 176 letnega poročila, kjer deželni odbor v § 9. poročila ob «ustanovah», dovoljujem si pripomniti, da je izmed 15 v tem paragrafu nahajajočih se marginalnih števil rešenih že 10 deloma po finančnem, deloma po upravno-gospodarskem odseku: torej je preostalo odseku za letno poročilo pregledati samo še 1., 2., 3., 6. in 13. marginalno številko.

K marginalni št. 1., ki se tiče deželnih hiralniških ustanov, odsek za letno poročilo nima kaj posebnega omeniti; 51 izpraznjenih hiralniških ustanov je deželni odbor zopet podelil hirajočim osebam in eno ustanovo pa občini Planini v Logaškem okraju, kakor je to visoka zbornica v XV. seji dne 16. januarja 1886 naročila deželnemu odboru.

Užitek iz hiralničnih ustanov je bil trem osebam na tri leta in trem osebam do smrti prisojen.

Marg. št. 2. omenja «Cesar Fran Josipove deželne hiralniške ustanove», ki je bila v spomin 40letnega vladanja Njega apostolskega Veličanstva sklenena v XVII. seji dne 23. januarja 1888. l.

Po statutu te ustanove, razposlanem vsem občinam na Kranjskem, je letnih 1000 gold. razdeliti med občine takó, da 8 občin dobi po 50 gold. in 20 občin po 30 gold. za oskrbovanje ubožcev. Rok za vložitev prošnje je bil deželni odbor določil do 15. decembra 1888, in oglasilo se je 121 prosilcev, to je dobro štirikrat več, nego je ustanov, torej se 93 prošenj manj revnih občin, pa tudi takih, ki so zaradi siromakov zelo obremenjene, ni moglo uslišati. Ker se bodo ustanove podeljevale navadno le za eno leto, bodo prišle v teku časa tudi druge na vrsto, kar naj bode dotičnim občinam v majhno tolažbo.

Deželni odbor je v smislu ustanovitve in po določenih statuta razdelil ustanove izredno potrebnim občinam, čemur se ne more ugovarjati.

V marg. št. 3. nam podaja poročilo račun hiralniškega zaklada, iz katerega se je izdalo 2324 gold. 35 kr.

Od preostalih interkalarov je deželni odbor vsled deželnozborskega sklepa z dne 18. oktobra 1884 dovolil več občinam podpore za oskrbovanje hiralcev. Trošek v ta namen znaša 59 gold. 97 kr. Imetje tega zaklada koncem leta 1888. je bilo 138 gold. 43 kr.

Marg. št. 6. obvešča nas o Najvišji podelitvi baronice Schweiger-Lerchenfeldove dodatne ustanove za kranjske plemenite gospodičine, in št. 13. govori o sprejemu dveh umobolnih žensk v Ljubljansko blaznico-hiralnico na račun Glavarjevega zaklada. Prva je v varnem zavetju in zanjo se plačuje na dan po 43 kr. iz onega zaklada, druga pa je menda od strahu pred hiralnico pobegnila, ne da bi se vedelo kam.

V imenu odseka za letno poročilo stavim sledeči predlog:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«Pod marg. št. 1., § 9. zabeleženo podelitev deželnih hiralniških ustanov, potem razdelitev cesar Fran Josipovih hiralniških ustanov pod marg. št. 2. — in pod marg. št. 3. navedene, iz interkalarov izpraznjenih ustanov občinam podeljene podpore se odobré in z marg. št. 6. in 13. v vednost vzamejo.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Končno si izprosim še dovoljenja, da imenom odseka izrečem pohlevno željo gledé na indiciranje vsebine letnega poročila.

Izdava letošnja je v tem oziru na več mestih popmanjkljiva. Tako n. pr. je v indeksu pri § 3. lit. A. izpuščenih nič manj kakor 25 marginalnih števil; 2 oddelka: B «Agrarne razmere» in C »Zdravstvene reči» sta popolnoma izostala. — V § 8. lit. B. je med nemški indeks uvrščena ena cela vrsta slovenskega kazala iz lit. C. Ta «lapsus», se vé, da je zakrivila tiskarna, prezrši pri korekturi omenjene napake.

Stvar sama na sebi je podrejenega pomena in malenkostna, torej komaj besede vredna; a dobro sestavljeno kazalo olajšuje pregled, kar je posebno zaradi tega potrebno, ker se iz letnega poročila izločuje toliko tvarine v pregledovanje in poročanje častitemu finančnemu in upravnemu odseku, da mora odsek za letno poročilo prav pazljivo gledati na to, kaj da mu ostane še prideljenega.

Odsek za letno poročilo sicer zasé ne more zahtevati še večje olajsave, kajti dobro polovico letnega poročila sta omenjenena odseka obravnavala, in ravno zaradi tega bi se priporočalo, da bi bilo «Kazalo» takó sestavljeno, naslovi marginalnih števil takó zvrščeni, da bi stali drug pod drugim in na čelu pred njimi pa zaporedne številke. Da ne bi zaradi te razvrstitve indeksa narastlo preveč strani, tiskovnega stavka in troškov, naj se kazalo upredeli v štiri kolumne tako, da se bode slovensko-nemško dvakrat na vsaki strani vrstilo, kar bode pri iskanji in pregledovanji posamičnih točk letnega poročila gospodom članom visoke zbornice izvestno bolje služilo, nego sedanje nagnječeno indiciranje.

Slavni deželni zbor naj pri urejevanji letnega poročila na to željo blagovoljno in po možnosti ozir jemlje.

6. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji kranjskega ribiškega društva za podporo.

6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des kranjschen Fischereivereines um Subvention.

Poročevalec Detela:

Slavna zbornica! V imenu finančnega odseka poročam o prošnji ribiškega društva za podporo v to svrhu, da se udeleži kmetijske in gospodarske razstave na Dunaji. V dotični prošnji navaja društvo, da se bodo vsa ribiška društva v Avstriji udeležila te razstave na Dunaji, torej tudi kranjsko ribiško društvo noče zaostajati, tem manj, ker mu je pri tej priliki lahko udeležiti se s prepariranimi eksemplari kranjskih rib in z ribarsko karto, ki je velikega interesa za ribarske kroge in sploh za našo deželo. Dotično ribarsko karto napravil bode znani strokovnjak gospod profesor Franke. Ribiško društvo obljubuje, da bode

100 komadov ribjih preparatov in ribarsko karto po razstavi izročilo deželnemu muzeju v last.

Gledé na to, da s tem pridobi muzej Rudolfinum res lepe in zanimive stvari, zlasti ker se v našem muzeji ne nahaja zbirka rib iz kranjskih rek, dalje gledé na to, da je posebno ribarska karta za kranjsko deželo zelo važna in z ozirom na to, ker kaže račun ribiškega društva, da ima v to svrhu primanjkljaja 345 gold., in torej prosi doneska 300 gold., je finančni odsek sklenil nasvetovati slavnemu zboru:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«Kranjskemu ribškemu društvu dovoljuje se podpora 300 gold. iz deželnega zaklada za razstavo 100 prepariranih rib iz kranjskih rek in ribarske karte Kranjske dežele s pogojem, da izroči omenjeno društvo po končani razstavi preparate rib in ribarsko karto deželnemu muzeju Rudolfinum v lastnino.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte genehmigt.)

7. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji kmetijskega in gozdarskega društva za ozemlje Kočevsko za podporo.

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über das Subventionsgesuch des land- und forstwirtschaftlichen Vereines für das Gebiet Gottschee.

Poročevalec Detela:

Prošnjo kmetijskega in gozdarskega društva za ozemlje Kočevsko je finančni odsek sicer pretresaval, a ker ni razvidel, koliko dohodkov in koliko troškov ima dotično društvo in ker sploh delokroga tega društva ni mogel razvideti iz dotične prošnje, ne more še nasvetovati končne rešitve. Smatral pa je, da je uvaževanja vredno, da se podpira delovanje tega društva v slučajih, ako se vidi, da dobro deluje in da je z ozirom na finančno stanje tega društva podpora potrebna.

Z ozirom na to nasvetuje:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«Prošnja kmetijskega in gozdarskega društva za ozemlje Kočevsko za podporo odstopi se deželnemu odboru z oblastilom, da dovoli napominanemu društvu primerno podporo iz deželno-kulturnega zaklada.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte genehmigt.)

8. Ustno poročilo finančnega odseka o zagradbah hudournikov in uravnavi Vipavske reke (k prilogi 70.).

8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Wildbachverbauungen und Regulirung des Wipbacher Flusses (zur Beilage 70).

Poročevalec Hribar:

Visoki zbor! V Vipavski dolini od nekdaj delajo vodé veliko škodo. Pred vsem go nekateri hudourniki, ki se z veliko urnostjo izmed gor vlivajo v dolino in mnogo prodovja donasajo s sabo. Spodnji teki teh vodá — posebno Vipavščice — so tako zasuti in visoko narastli, da se mora o povodnjih voda razlivali in preplavlja najrodovitnejo zemljo. Od severa prihaja potok Bela, ki se s silno močjo iz Poprečnega Vrha vliwa mimo Sanobora in Vrhpolja v Vipavščico; po celi dolini teče potok Močilnik, v kateri se vliwa potok Pasji Rep. Oba napravljata veliko škode o povodnjih. Za vipavskim trgom izvira reka Vipavščica, ki ob deževnem času stopa iz svoje struge.

Videč velike škode, katere napravlja voda, priznala je visoka vlada že davno, da bi bilo potreba priti jim v okom, in je že 26. julija 1887 — potem ko so se že nekoliko let poprej izdelali bili od inženerja Klemenčiča natanki načrti o uravnavi Vipavščice in zagradbi hudournikov — določila, naj gre gozdnotehnični adjunkt Wenedikter v Vipavsko dolino pregledovat vodé. Letá je naredil popis o stanji vodá v Vipavski dolini in povedal svoje mnenje, kako bi se dala uredba zvršiti. Visoko poljedelsko ministerstvo je vsled tega zaukazalo gozdno-tehničnemu nadzorniku Skowrońskemu, naj gre z Wenedikterjem skupaj v Vipavsko dolino in naj izdela načrt. Obadva sta leta 1887. v Vipavsko dolino prišla in predložila vladi načrt. Po tem načrtu, ki je prišel deželnemu odboru v vednost z dopisom z dne 20. septembra 1888., št. 2511, izračunjeni so troški na 37.356 gold., in sicer po tem projektu bi se bilo imelo za pogozdovanje ob izvirkih potokov Močilnik, Pasji Rep in Bela izdati 25.000 gold., za Pasji Rep 8000 gold. in za uredbu Bele 4500 gold.

Ker dopisu ni bilo priloženo tehniško poročilo, se deželni odbor ni mogel odločiti za ta dela, posebno ne tedaj, ko je po veščakih zvedel, da vsa ta dela ne bi imela pravega pomena, kajti ako se samo pogozdi nekaj prostora pri izvirkih teh vodá, bi, preden gozd zraste, ti potoki ravno tako drli v dolino kakor pred in ravno tako prinašali prodovje s seboj.

Veščaki so pa izrekli, da so dela v Vipavski dolini jako nujna in se imajo začeti od spodaj navzgor in ne narobe. Posebno deželni inženér Hráský, ki je dobil v roke Klemenčičev načrt, katerega je pozneje pre naredil inženér Eypert, se je na licu mesta pričal, da uredba, kakor jo je nasvetovalo ministerstvo ter obljubilo zanjo 50% pripomoči iz melioracijskega zaklada, ne bi ugajala, ter nasvetoval, naj se sistematično prične delo o zagradbi vodá in uredbi Vipavščice v Vipavski dolini.

Gledé izpeljav svojega načrta je deželni inženér Hráský mnenja, da je načrt Eypertov ustrezajoč in bi se moralo delo začeti pri primorski meji in nadaljevati proti izvirku reke Vipavščice. Potok Pasji Rep pri Orehoveu bi se moral nadalje urediti, kar bi se pa dalo z 2000 gold. storiti tako, da ne bi več škode delal, in končno bi se pri hudourniku Bela jez zvišal za 5 m, da bi nad jezom ostalo več prostora za odklidanje prodovja in to ne bi prihajalo v strugo Vipav-

ščice. Pri Vipavščici in pri Močilniku bi bilo treba poglobiti tudi struge v dolini, ker sta sedaj tako visoki, da stojite na mnogih krajih 1 m višje, kot travniki okolo njih. Voda izstopa vsled tega po travnikih in ker nima naravnega odtoka, ko voda pada, mora stati tako dolgo, da izhlapi in s tem se dela močvirje. Tu pač ni moč pomagati drugače, ko da se poglobi struga teh vodá in ker je v teh strugah, posebno v Močilniku, tako izvrstna prst, da bi bila poljedelstvu v veliko korist, misli gospod inženér Hráský, da bi se morala ta po travnikih okoli posipati.

Deželni odbor je prišel do prepričanja, da se mora kaj storiti v Vipavski dolini, da se v okom pride nedostatom, o katerih sem Vam govoril. Zato je predložil visokemu deželnemu zboru tudi svoje poročilo št. 70., naj se za prihodnje leto dovoli kredit 10.000 gold., da se prično najnujnejša dela.

Deželni odbor je vodilo pri tem tudi razmotrivanje bēde v Vipavski dolini. Slaba letina je bila tam. Ljudje so v veliki revščini in zarad tega misli, da jim bode s temi 10.000 gold. v tem oziru pomagano.

Tudi finančni odsek je priznal nujnost dela in potrebo kredita. Šel je pa še dalje. Prepričan je, ko bi se letos postavilo 10.000 gold. v proračun, prihodnje leto pa ne dovoljeval daljši kredit, ti 10.000 gold. ne bi imeli pravega uspeha; zato predlaga, naj se deželnemu odboru naroči, da stvar kar mogoče hitro dožene tako daleč, da bode mogoče v prihodnjem letu predložiti zakon za prispevek iz državnega melioracijskega zaklada. Potem bode tudi Vipavska dolina takó urejena, da tam voda ne bode mogla škode delati in bode mnogo dobre zemlje pridobljene kmetijstvu.

Zarad tega nasvetujem:

Slavni deželni zbor naj sklene:

•1.) Deželni odbor se pooblašča, da sme pričeti dela v Vipavski dolini v okviru II. alternativnega načrta Eypertovega s troški do 10.000 gold., katere je pokriti iz deželnega zaklada na račun onega doneska, ki bo pozneje v ta namen odločen deželi po zakonu.

2.) Istemu se naroča, storiti vse potrebne korake, da mu bode mogoče že v prihodnjem zasedanji predložiti deželnemu zboru načrt zakona o zagradi in popravi hudournikov in ob uravnavi Vipavščice v Vipavski dolini.

Poslanec Lavrenčič:

Prav iz srca me veseli, da je vendar enkrat do tega prišlo, da se bode tako nujno in potrebno delo pričelo, namreč, da se bodo v Vipavski dolini vodé uravnavale. Hvaležen sem zato deželnemu odboru, da je predložil tak predlog deželnemu zboru, da bode v ta namen 10.000 gold. odločil, katere se misli že v prihodnjem letu porabiti, to pa ne samo za to, ker je to delo tako nujno, ampak tudi, ker je v Vipavski dolini taka bēda, da ubogi ljudje ne vedó, kako se bodo preživili, s tem bi pa bilo vendar pomagano, da bi delo dobili in bi s tem svoje slabo stanje nekoliko polajšali. Zato je pa tudi želeli, da bi deželni odbor

na to gledal, da se delo ne odda kakemu tujemu podjetniku, ampak da bi to sami Vipavci delali, ker bi se to delo kot «Nothstandsbau» smatrali smelo.

Poudarjalo se je tudi v prošnji Vipavske kmetijske podružnice, kaka revščina je tam, kako težko bode davke odrajtovati itd., torej bode treba gledati na to, da bi sami domačinci to delo prevzeli ali da bi vsaj takemu podjetniku delo izročilo se, ki bi z domačimi delavci zagrado zvršil.

Vsled tega se mi zdi skorej premalo teh 10.000 gl.; ne vem, ali se bode s to svoto dalo kaj izdatnega napraviti. Prosim torej gospoda poročevalca, naj pové, kje se misli to delo pričeti in kaj se misli delati.

Meni dotični načrt ni znan; kakor se mi pa vidi, bo treba več jarkov ali prekopov napraviti, kar pa se z 10.000 gold. ne bo dalo izvesti. Štejem si v dolžnost, da se v imenu Vipavcev slavnemu zboru že naprej zahvaljujem, da bo ta predlog sprejet, in prosim, da bi deželni odbor potem na to delal, da bi se delo kakor hitro mogoče še to zimo pričelo, in kakor sem že omenil, če je le mogoče, da se to delo v lastno režijo domačim ljudem odda.

Poročevalec Hribar:

Častitemu gospodu poslancu za Vipavsko dolino moram pojasniti na njegovo željo, da se bode 3000 gl. porabilo za to, da se za 5 m zviša jéz med Sanaborom in Vrhpoljem pri potoku Beli, drugih 7000 gl. pa se bode porabilo v to, da se začne kopati jarek za regulacijo Vipavščice od Vrblja naprej. Ta jarek se ne bode mogel zvezati s strugo ne spodaj in ne zgoraj, ker bode nižje stal nego struga, in mora zato ves gotov biti, predno se zveže; vendar se ta dela lahko vrše že sedaj, ako se vé za gotovo, da se bode pozneje delalo še naprej.

Da ne bodem pozneje odgovarjal častitemu gospodu poslancu Vipavskemu, moram mu v pomirjenje reči že sedaj, da je v finančnem odseku izrečeno bilo mnenje, da se imajo dela oddajati samo domačinom, in ravno z ozirom na revščino v Vipavski dolini je mislil finančni odsek, da se bode s tem onih 10.000 gl. najbolj porabilo.

Upam, da bode deželni odbor željo, katero je izrekel finančni odsek, uvaževal in mislim, da je častiti gospod poslanec Vipavske doline lahko pomirjen, da se bode tako ravnalo.

Poslanec Lavrenčič:

Zahvaljujem se še enkrat v imenu vseh Vipavcev častitemu deželnemu odboru in finančnemu odseku za to, da bode porabljal domače ljudi, ker s tem jim bode v resnici mnogo pomagano.

Poslanec Klun:

Za uravnavanje hudournikov donaša tudi vlada primeren znesek, in nadejam se, da bodedo dobivali tudi za Vipavske vodé primerno podporo, ko bode izdelan dotični zakon. Ako pa hočemo doseči, da bi tudi znesek, katerega predlaga finančni odsek danes za

prva dela na Vipavskem, všteti v dotično vrsto, ki se bode potrebovala za uravnavanje hudournikov v Vipavski dolini, mora deželni odbor že pred pričetkom teh pripravljanih del v dogovor stopiti z ministerstvom poljedelstva, sicer bi se utegnulo primeriti, da bi ministerstvo teh 10.000 gold. ne hotelo vzeti na račun, ampak bi jih morala dežela sama trpeti.

Zato predlagam k nasvetom finančnega odseka še dostavek, ki naj bi se glasil, da se v prvem predlogu po besedici «sme» vtaknejo besede «dogovorno z ministerstvom za poljedelstvo».

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Poročevalec Hribar:

Jaz imam le toliko omeniti, da sem v finančnem odseku sam stal na tem stališču in želel, da bi se teh 10.000 gold. tako izdalo, da bi bila država zavezana, tudi prinašati; zaradi tega sem bil za to, naj se predloži že letos zakonski načrt. Šele, ko so me gospodje kolegi v finančnem odseku zagotavljali, da bi bilo to prenašlo in da je z besedama «na račun» že vsaka bojazen odstranjena, udal sem se. Ker mi pa predlog častitega gospoda poslanca Kluna nasproti prihaja, ga iz svojega stališča toplo podpiram.

Deželni glavar:

Prestopimo v nadrobno razpravo; želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Torej preidemo k glasovanju o predlogih finančnega odseka in o dodatnem predlogu gospoda poslanca Kluna.

(Predloga finančnega odseka in dodatni predlog poslanca Kluna obveljajo. — Beide Anträge des Finanzausschusses und der Zusatzantrag des Abgeordneten Klun werden angenommen.)

9. Ustno poročilo finančnega odseka o preložitvi ceste čez Bogenšperk (k prilogi 71.).

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Umlegung der Straße über den Wagenberg (zur Beilage 71).

Poročevalec Višnikar:

Slavni zbor! V imenu finančnega odseka poročati mi je o določitvi doneskov k troškom za preložitve ceste čez Bogenšperk. Gledé preložitve te ceste, o kateri se je mnogokrat razpravljalo v tej visoki zbornici, storil je slavni zbor dne 18. oktobra 1888 sledeče sklepe (bere — fiest):

«1.) Cesto čez Bogenšperk je zgraditi po predloženem podrobnem načrtu deželnega inženirja Hraskega, in sicer v širokosti 4·5 m;

2.) zgradbena dela oddajo naj se po javni dražbitistemu, ki jih po najnižji ceni prevzame, a ne da bi se proračun prekoračil;

3.) zgradba naj se oddá v več primernih delih, ki jih je določiti deželnemu odboru po zaslišanji prizadetih okrajnih cestnih odborov, namreč Litijskega, Trebanjskega in Zatiškega;

4.) polovico zgradbenih troškov, na 47.300 gold. proračunjenih, prevzame dežela Kranjska s zneskom 23.650 gold., v koji namen se za prihodnje leto 1889. določi donesek 10.000 gold. iz deželnega zaklada; druga polovica pa se razdeli med prizadete tri cestne odbore, in sicer v dotični, z deželno-zborskimi sklepom od dne 23. januarja 1888 ustanovljeni meri, namreč:

na cestni odbor Litijski . . .	14.865 gold. 72 kr.
» » » Trebanjski . . .	6.081 » 37 »
» » » Zatiški . . .	2.702 » 91 »

5.) zgradbeno delo ima se nemudoma pričeti, ter se nalaga izvršitev tega sklepa deželnemu odboru, kateremu je o predmetu prihodnjemu deželnemu zboru poročati;

6.) deželnemu odboru se naroča, da pod št. 4. omenjenemu sklepu pridobi Najvišje potrjenje.»

Te sklepe deliti je v dva dela. Prvi zadeva preložitve samo, drugi pa, kako je deliti na 47.300 gold. proračunjene troške te preložitve med deželo in prizadete tri okraje.

Gledé tega sklepa prosilo se je Najvišje potrjenje, katero je bilo po prejšnjem zakonu z dne 5. marca 1873 potrebno, gledé preložitve same pa te Najvišje sankcije ni bilo treba in vsled tega se tudi izprosila ni.

Po § 22. sedanjega cestnega zakona pa je treba za preložitve deželne ceste zakona, toda ta sklep se mora smatrati, ker se je že pod veljavo prejšnjega zakona storil, pravokretnim.

Najvišje potrjenje gledé prej omenjenega sklepa o razdelitvi troškov se je odklonilo iz razlogov, navedenih v prilogi 71. Trdi se, da v formalnem oziru ni ta ukrep podprt z nikakoršno obravnavo z dotičnimi cestnimi odbori, v meritoričnem oziru pa ni povedano, v katero vrsto bi se cesta po izvršeni preložitvi uvrstila in kdo jo bode v prihodnje vzdrževal. To je neopravičeno. Po zakonu, sklenjenem lanskega leta, pripada cesta čez Bogenšperk med deželne ceste in v §§ 11. in 23. dotičnega zakona je povedano, kdo ima cesto vzdrževati. Kdo bode torej cesto v prihodnje vzdrževal, je v zakonu povedano.

Dne 3. avgusta t. l. vrsile so se obravnave z udeleženci cestnega okraja Litijskega, Trebanjskega in Zatiškega. Zastopniki Litijskega okraja so izrekli, da so z lanskim sklepom zadovoljni. Zastopnika Trebanjskega okraja sta tudi pripoznala potrebo preložitve in sta obljubila doneska 3000 gold., Zatiški okraj pa samo 1560 gold. Zastopnik Zatiškega cestnega okraja je ugovarjal, da Zatiški okraj nima pravega interesa in prave koristi od preložitve te ceste. — Sklicali so se pozneje tudi cestni odbori teh treh okrajev. Cestni odbor Litijski je soglasno sklenil, da je zadovoljen prevzeti skladovni donesek 14.865 gold. 72 kr., odbor Trebanjski pa je rekel, da nima na preložitvi pravega interesa, da ves promet gre prav za prav na Sevnico. To pa ni res, kar vsak vé, ki dotične okraje pozna. Kje je Sevnica od Trebnjega! Pa tudi Trebanjski okraj sam je večkrat priznaval potrebo preložitve, kar

sledi iz peticij, ki so vedno dohajale slavnemu zboru, in že pred več leti je naložil cestni odbor 2000 gold. ravno za preložitev te ceste v hranilnici, kar znaša sedaj nad 3000 gold. Trebanjski okraj donasa samo 6081 gold. 37 kr., in ker ima v ta namen že naloženih nad 3000 gold., treba mu bode pokriti le še blizo 3000 gold. Ker ima dalje le 6% priklado za cestne namene in precej denarja za druge cestne namene v hranilnici naloženega koncem l. 1887., namreč 7349 gold. 22 kr., se ne more trditi, da se temu okraju kaka krivica godi.

Zatiški okraj tudi pravi, da nima nikakovega interesa na preložitvi te ceste. Tudi to je v protislovji z mnogimi peticijami, ki so se iz tega okraja vlagale. Še leta 1887. so prosile občine Št. Vid, Radoha Vas in Zatičina za to preložitev. — Ozirati se je pa tudi na to, da ima Zatiški cestni odbor že 1560 gold. v hranilnici za ta namen in ima prispevati le z 2702 gold. 91 kr. k troškom, torej bode treba le še nekoliko nad 1000 gold. pokriti.

Gledé na te opombe in na razloge, ki so razvidni iz poročila deželnega odbora, stavljam v imenu finančnega odseka sledeče nasvete:

Slavni deželni zbor naj blagovoli, zvršujoč svoje sklep z dne 18. oktobra 1888, zadevajoč preložitev ceste čez Bogenšperg, po deželnega inženirja gospoda Hraskega podrobnem načrtu s 4·5 m širokim cestiščem, skleniti:

«1.) Polovico na 47.300 gold. proračunjenih stavbinskih troškov v znesku 23.650 gold. prevzame dežela kranjska, druga polovica se razdeli na okraje Litija, Trebnje in Zatičina tako, da pride na

cestni okraj Litijski	14.865 gold. 72 kr.
» » Trebanjski	6.081 » 37 »
» » Zatiški	2.702 » 91 »

2.) To razdelitev priobčiti je dotičnim cestnim okrajem s pozivom, da zaradi pokritja odpadajočih skladovnih doneskov nemudoma ukrenejo, kar je treba. Ako bi se pa okrajni cestni odbori branili, temu pozivu v pravem času zadostiti, potem postopaj deželni odbor proti istim v smislu § 24. cestnega zakona z dne 18. julija 1889, dež. zak št. 17.

3.) Stavbinska dela je pričeti kar najprej mogoče, ter se deželni odbor pooblaščuje, da kredit 10.000 gold., ki je vstavljen za to preložitev v proračunu deželnega zaklada za leto 1889., porabi leta 1890.»

Resolucija:

Deželnemu odboru se naroča, da, ustrezajoč po cestnih odborih prizadetih okrajev izraženi želji, oddá dela cestne zgradbe v dveh oddelkih, katerih prvi sega do Bogenšperga, drugi pa do Pustega Javorja, po minuendo licitaciji onim podjetnikom, ki jih prevzamejo za najnižjo ceno, da se pa ne prekorači proračun troškov.

Deželni glavar:

Otvorjam splošno razpravo o teh predlogih, in tu se je oglašil k besedi gospod poslanec baron Wurzbach.

Abgeordneter Freiherr v. Wurzbach:

Ich möchte mir erlauben das hohe Haus darauf aufmerksam zu machen, daß der Verkehr über den Wagenberg sehr unbedeutend ist, und zwar nicht nur deshalb, weil die Straße unbequem, sondern vielmehr weil das Verkehrsbedürfnis gering ist. (Poslanec dr. Papež nasprotuje. — Abgeordneter Dr. Papež widerspricht.)

Ich gebe zu, daß die Straße schwierig ist und mit Vorsicht befahren werden muß, und ich glaube, daß dieselbe nur darum nicht schon längst umgelegt wurde, weil man die Kosten scheute, welche mit dem Verkehrsbedürfnisse wirklich in keinem Verhältnisse stehen. Ich hätte jedoch die Umlegung dieser Straße für nothwendig gehalten, so lange noch niemand an irgend eine Bahn dachte. Ich hätte sie noch für zweckmäßig gehalten, als die Unterkrainer Bahn in unabsehbarer Ferne stand, und niemand wußte, ob und wann sie zuwege kommen wird.

Nicht so aber heute, wo der Bau dieser Bahn vielleicht schon in kurzer Zeit beginnen wird.

Wenn nun die Unterkrainer Bahn hergestellt ist, dann dient die Straße über den Wagenberg wohl nur zur Verbindung einiger unbedeutenden Ortschaften, welche miteinander wenig zu thun haben. Die Kosten der Umlegung dieser Straße sind schon mit Rücksicht auf das gegenwärtige Verkehrsbedürfnis außerordentlich groß, und dieses ungünstige Verhältniß der Kosten zum Nutzen gestaltet sich noch viel schlechter, wenn der wichtigste Theil des ohnehin geringen Verkehrs durch die Bahn abgeleitet wird.

Ich stelle daher mit Rücksicht auf den Umstand, daß vielleicht schon im nächsten Jahre der Zeitpunkt der Erbauung der Unterkrainer Bahn festgesetzt wird, den Antrag:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

«Die Umlegung der Straße über den Wagenberg wird erst im Jahre 1891 begonnen.»

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Poslanec Žitnik:

Slavni zbor! Izprosil sem si besedo, da s kratkimi besedami razjasnim svoje glasovanje.

Sitno je za mene kot zastopnika teh okrajev. Dva cestna okraja se protivita tej cesti, na drugej strani pa deželni zbor sam priznava potrebo te ceste, o kateri se govori in debatuje že 30 let. Zame je torej jako sitno, da opravičim svoje glasovanje, ker bodem glasoval za predlog odsekov in storil bom to lahko, ker sta dotična cestna odbora lanskega leta sama dovolila potrebne svote in s tem priznala potrebo te preložitve.

Prosil pa bi slavni deželni odbor, ako bi bil res primoran, siliti ta cestna odbora, da dasta potrebni denar, naj milostno z njima ravna, in ako bode potrebno, tudi dežela za nekaj časa denar posodi. Upam tudi, da bodo ljudje sami potolazeni, ko bodo čez nekaj časa vozili po dobri in ravni cesti.

Poslanec dr. Papež:

Gospod baron Wurzbach je ugovarjal prav za prav podjetju, kajti ugovor, s katerim je pobijal predlog, je ta, da ni prometne potrebe pri tej cesti, torej

bi tudi potem, ko bi se cesta uravnala, promet ne bil tako zadosten, da bi se ta cesta izplačala. Čudim se, kako more to trditi. On ima najboljšo priložnost opazovati, koliko prometa je in koliko bi ga bilo, ko bi se cesta uravnala, on ima tam dvoje posestev in še celo zraven stare ceste. Tudi nova cesta ima iti poleg njegove graščine in ko bi tam prebival, bi opazoval, da je preložitev umestna.

Jaz sem sam opazoval pogostoma, koliko prometa je bilo. Pred dvema letoma sem videl, ko je nastala izdatna kupčija z jabolki, da so prav pogosto vozili in je bilo prometa za več vagonov jabolk do Litijske železniške postaje in prepričan sem, da bi se ravno ta promet iz dolenske dežele, ki je za tistim strmim hribom, veliko bolj oživil, ko bi bila cesta tako uravnana, kakor je v načrtu sploh govorjeno.

Opozarjam pa tudi, da bi bilo čudno, če se ne bi popravila tako hitro kot mogoče cesta, pri kateri se vidi še svarilni napis: «Kdor tukaj coklje ne podloži, plača kazen 2 gold.» To je sramota za sedanji vek; tako cesto treba popraviti, kolikor hitro je mogoče. Glasoval bom za predlog odsekov.

Poslanec Svetec:

Tudi jaz se moram izreči proti predlogu gospoda barona Wurzbacha. Da bi bil promet tako majhen, kakor je on izrekel, ni resnica. Da je mnogo prometa in bi ga še bilo, ko bi bila cesta uravnana, dokaz temu je to, da ljudje že mnogo let prosijo za preložitev, jaz sam sem imel že večkrat priliko izročiti peticije, izročeval sem jih tudi že v imenu Zatičanov in istotako je Trebanjski okraj poslal že veliko peticij sem.

Vrh tega moram opozarjati tudi na to, da spada Zatiški okraj pod okrajno glavarstvo Litijsko, že ta zveza provzročuje mnogo prometa med Zatičino in kraji onkraj Bogenšperka ter Litijo. Tudi ugovor, da pride skorej dolenska železnica, ki bode promet drugam vpeljala, tudi ta ugovor ni utemeljen. Jaz bi sicer želel, da bi se uresničil, ali poročstva za to pač še nimamo nobene in nobeden izmed nas ne more reči: v kratkem bode mo dobili dolensko železnico; to zna še veliko vode po Savi in po Krki steči, predno bode dolenska železnica gotova, da bi mogla promet, ki sedaj hodi in v obilni meri hodi med Zatičino in Litijo, odpeljati.

Nikakor, moja gôspoda, bi pa človek ne mogel pritrditi temu, da bi se delo odložilo za eno leto. Kdor se je vozil po tej poti, ta bode gotovo dragovoljno pritrdil, da je preložitev neobhodno potrebna in on se bode le čudil, da se ta preložitev tako dolgo že odlaga, torej bi jaz slavni zbor prosil, predlogom, kakor jih predlaga upravni odsek, pritrditi.

Poročevalec Višnikar:

Ker so že trije častiti tovariši odgovarjali na pomisleke gospoda barona Wurzbacha, bodem le nekoliko še omenil. Da je promet neznamen, je naravno; kdor se je kedaj tam vozil, se še temu čudi. Ondukaj ni treba samo ene coklje, ampak treh, ker tri kolesa se morajo zavreti, ako se hoče kolikaj varno peljati.

Pa tudi, ako do tega pride, da se bode dolenska železnica zidala, bode cesta potrebna, ker sicer nima vsa Savska dolina z Dolensko nobene zveze.

Da se vsi trije cestni okraji za to zanimajo, je dokazano dovolj. O tem se je govorilo že leta 1850., in sledi to tudi iz tega, da so vsi trije okraji že naložili v ta namen mnogo denarja. Ako bi potrebe ne bilo, bi tudi denarja ne bilo.

S tem sklepam in nasvetujem, da se predlogi finančnega odseka sprejmó.

Deželni glavar:

Prestopimo k glasovanju, in sicer bode mo pred tretjim odsekovim predlogom glasovali o predlogu gospoda poslanca barona Wurzbacha.

Prosim torej gospode, kateri pritrdé uvodu k predlogom upravnega odseka, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Dalje prosim gospode, kateri pritrdé prvemu predlogu, ki določuje potrebsčino in konkurenco, naj blagovolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Gospodje, ki pritrdé drugemu predlogu, zadevajóčemu postopanje nasproti cestnim odborom, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sedaj pride na glasovanje odloživni predlog gospoda barona Wurzbacha in prosim gospode, kateri mu pritrdé, naj blagovolijo ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog je odklonjen.

Dalje prosim gospode, ki pritrdé tretjemu nasvetu odsekovemu, ki zadeva začetek dela, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Končno še predlaga odsek resolucijo gledé odajanja del in prosim gospode, ki nji pritrdé, naj izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

10. Ustno poročilo upravno-gospodarskega odseka gledé osuševalnih del v Račenski dolini (k prilogi 68.).

10. Mündlicher Bericht des Verwaltungs- und volkswirtschaftlichen Ausschusses über die Entwässerungsarbeiten im Račna-Thale (zur Beilage 68.).

Poročevalec dr. Papež:

Slavni zbor! V imenu upravnega odseka imam čast, poročati o prilogi 68., poročilu deželnega odbora gledé osuševalnih del v Račenski dolini. Že iz sklepov lanskega leta je znano visoki zbornici, da je dovoljeno, akoravno ne po številu, da sme deželni odbor za neobhodno potrebna in neodložna dela za osuše-

vanje Račenske doline porabiti primerni znesek, ki je bil postavljen v proračun deželnega zaklada za leto 1889. Ta kredit se ni porabil, in sicer zato ne, ker ni bilo delovanja lanskega leta. Povodnji v Račenski dolini so se zmanjšale vsled delovanja, zvršenega do lanskega leta po deželnem inženêrju Hraskem. Povodnji, ki so trajale, predno se je to delo zvršilo, po 14 dni in po tri tedne, trajajo sedaj po tri dni; vender pa misli deželni inženêr, in to nam je dokazal v svojem obširnem tehniškem poročilu, da je še dela preostalo in da treba še kaj storiti, da se povodnji še bolj odpravijo, oziroma škoda zmanjša, ki po povodnjih nastane, in ta je odvisna od časa, katerega traja vsaka povodenj. Slučajev za povodenj je vsako leto štiri do petkrat in en slučaj je bil letos strašno nesrečen, ker je povodenj, akoravno so bili že prerovi izdelani, ki bodo vodo iz Račenske doline v Vršniško jamo odpeljali, trajala celi teden.

Gospod deželni inženêr Hráský nam je v svojem tehniškem poročilu sicer že nasvete stavil in priporočal, da bi se na vse ozirali; jaz sem to natanko pregledal, in gospodarski odsek je vender tega mnenja, da bi se ne ugajalo vsem tem nasvetom, kajti marisikateri teh nasvetov gre vender bolj za strogo znanstvene, ne pa za narodno-gospodarske namene. Upravni odsek je mnenja, da je najvažnije delo prav za prav dvojno. Prvič: zveza med Račensko dolino in jamo Vršnico je dosedaj še nezadostna. Kakor je iz lanskega poročila slavni zbornici znano, imamo sedaj tri prerove iz Račenske doline v jamo Vršnico. Žalibog, se je skazalo, da so ti prerovi vsi preozki, tako da se ravno vsled tega vender še ne odteka voda tako hitro, kakor bi bilo želeti, in gospod deželni inženêr predlaga torej, naj se četrti prerov naredi ne popolnoma tam ali blizu tistega mesta, kjer so sedanji prerovi, marveč proti južnemu koncu Račenske doline, ter predlaga prerov pri tako zvani «Zatočni jami».

Ta nasvet gospoda deželnega inženêrja je popolnoma utemeljen; vsekako treba, da se ta prerov naredi.

Drugo delo, katero bi bilo poglobitno, je pa, da se tudi prerov naredi v drugi dolini, katera je pa v zvezi z Račensko dolino, namreč v dolini pri Lučah. Tam nastaja, kadar je velika povodenj v Račenski dolini, čez nekaj časa tudi povodenj, akoravno ste obe dolini ločeni po hribih; to kaže, da ste podzemeljsko v zvezi, in gospod deželni inženêr je v svojem poročilu navedel in v upravnem odseku bolj na drobno dokazal, da so v hribih med tema dvema dolinama sifoni, ki proužročujejo, da je ona povodenj v dolini pri Lučah odvisna od povodnji v Račenski dolini in to upravni odsek smatra za važno, da se pri Lučah dela pričenejo, ki se dosedaj še pričela niso.

Kar se pa tiče Dobrovke, se je od strani nekoga graščaka, ki pa že od začetka ni bil prijazen temu podjetju, očitalo, da se nič ne pozna, da bi to kaj pomagalo, in skušalo se je, med občinstvo trditve raznesti, da je vse delo, ki se je doslej vršilo, zastonj in brez uspeha. To je neistinito in Račani trdé, da so sedaj povodnji ve-

liko manjše, in da čez 3—4 dni najhujša povodenj neha, izvzemši onih velikih povodenj, ki nastanejo k večjemu vsakih 50 let. Dobrovka, to je istina, se ne more tako hitro pri ponikvah zgubiti, kajti požiralnike (ali ponikve) potoka Dobrovke so tako nizki, da, kadar voda narašča, mora priti povodenj, potem pride do prerova pri jami Vršniški, in travniki pri poprej omenjeni graščini so tako nizki, da morajo biti preplavljeni, predno voda pride v Vršniški prerov.

Gledé teh dveh točk iz poročila gospoda deželnega inženêrja Hraskega je smatral upravni odsek, da je vsekako treba dovoliti najmanj 2000 gold. iz one svote, katera bode postavljena letos v proračun deželnega zaklada, in, ako se ne motim, bode postavljenih za hidrotehnična dela v tem proračunu 6000 gold. Deželni inženêr je tega mnenja, naj se iz te svote dovoli 2000 gold., razun tega je pričakovati, da bode visoka vlada kakor doslej podpirala to podjetje in da bode, kakor se je to godilo že leta 1888., da je visoko poljedelsko ministerstvo že določilo 3000 gold., to tudi sedaj zgodilo se; torej pričakujem, da dobimo zopet vsega 5000 gold. za to podjetje. Proračun deželnega inženêrja presega pa neizdatno to svoto, namreč samo za 297 gold. 91 kr. in tudi ta svota se še zniža za oni znesek, katerega je deželni inženêr že leta 1887. bil preveč proračunil, namreč za 118 gold. 72 kr.

Gledé na vse to predlaga upravni odsek:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«1.) Za končno zvršitev del v osuševanje doline Račenske dovoli se iz kredita, vstavljenega v proračunu deželnega zaklada za l. 1890. za hidrotehnična dela, znesek 2000 gold.

2.) Visoka c. kr. vlada se naprosi, da dovoli za ta osuševalna dela donesek 3000 gold. za l. 1890.»

Poslanec Povše:

Slavna zbornica! Ne bodem obširen, ker gospod referent sam je navajal veliko korist, katero so že dosedaj v mali meri zvršena osuševalna dela imela, pač pa bi podpiral predlog iz finančnega ozira. Vsekako je dolžnost dežele, da odpomore stalni, res veliki škodi, ki se godi prebivalcem teh vasi v Račenski dolini. Kdor je obiskoval te kraje za časa velikih vod, uveril se je, da je vsa dolina spremenjena v jezero, voda nastopa čez 2 m visoko in preplavlja za to visokost celo okrajno cesto, da je promet mnogokrat za 14 dni nemogoč.

Po izpovedbi gosp. hidrotehnik, deželnega inženêrja Hraskega, odprl se je notranji odtok. Da se s takimi malimi troški ni moglo še kaj drugega, stalnega storiti, je jasno vsakemu, ki je prebiral, katere svote so se dosedaj porabljele v ta namen. Hidrotehnik pa ima nado, da se mu posreči, s prerovanjem neke stene dovolj odtoka dobiti za vso vodo iz Račenske doline, potem bode delo neprimerne važnosti in velike koristi, ker deželni zastop mora skrbeti za to, da se tem škodam odpomore, to pa bi se dalo le z velikanskimi žrtvami storiti, če bi se morale napravljati škarpe, predori in preseki; če se pa posreči s podzemeljskim

odvajanjem odpeljati vodo, bomo to po najkrajši poti in z najmanjšimi troški dosegli.

Iz teh ozirov prosim, da blagovoli slavna zbornica pritrditi nasvetom upravnega odseka.

Poročevalec dr. Papež:

Jaz priznavam popolnoma te nove date, katere je navel častiti gospod poslanec Povše, namreč, da preplavlja voda ob povodnjih tudi tamošnja okrajna cesto, to je istina in se je žalibog tudi letos enkrat zgodilo, da je okrajna cesta v Račenski dolini bila preplavljena; voda stoji tu in tam tudi po 7 m visoko.

To sem hotel konstatovati in priporočam vnovič odsekova predloga.

(Oba odsekova predloga obveljata. — Beide Anträge des Ausschusses werden genehmiget.)

11. Ustno poročilo upravno-gospodarskega odseka o izvršitvi zdravstvenega zakona in o službenem navodilu za okrožne zdravnike (k prilogi 49.).

11. Mündlicher Bericht des Verwaltungs- und volkswirtschaftlichen Ausschusses über den Vollzug des Sanitätsgesetzes und über die Dienstesinstruction für die Districtsärzte (zur Beilage 49.).

Deželni glavar:

Predstavljam slavni zbornici vladnega zastopnika, svétnika dr. Keesbacherja.

Gospode govornike prosim, naj svoje govore kolikor mogoče omejijo, ker je še mnogo reči rešiti.

Poročevalec Kersnik:

Slavni zbor! Sè sklepom v XIII. seji dne 18. t. m. sta se službeno navodilo in pristojbinska tarifa za okrožne zdravnike vrnili še enkrat upravnemu odseku, da ju preudari ter predloži vnovič v potrjenje, oziroma odobrenje deželnemu zboru. Ustrezajoč temu nalogu moral si je pa upravni odsek pred vsem pred oči staviti, da se mu je pri tem, kakor pri izvršenju vsakega drugega sklepa, ravnati po obstoječih zakonih ter tudi vsak nalog izpeljati v obsegu in v okviru zakonskih določil. In tu mu je bil merodajen pred vsem in edino le § 13. zdravstvenega zakona, na katerega se opirajoč je vže zadnjič branil poročevalec svoje stališče in kateri določuje, da ima deželni odbor dogovorno z deželno vlado izdati službeno navodilo zdravnikom. O odobrenju ali preiskovanju po deželnem zboru torej ni govora, kakor se tudi takov nalog ni sprejel v resoluciji z dne 17. januarja 1888. Ko bi se torej izvel sklep iz XIII. seje tega zasedanja, prekoračila bi se jasna zakonska določba § 13. zakona 24. aprila 1888, česar pa upravni odsek nasvetovati ne more. Pač pa je uvideval, da bode skušnja sama pokazala potrebo nekaterih izprememb in

je torej unnenja, da se s sprejembo na to naperjene resolucije za sedaj zadosti vsem pomislekom.

Zato imam čast predlagati v imenu upravnega odseka:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«Poročilo deželnega odbora ob uravnavi zdravstvene službe in službeno navodilo s pristojbinsko tarifo vred se jemlje v vednost.

Deželni odbor se pozivlje, ob svojem času, ako se pokaže potreba, ukreniti sporazumno z deželno vlado (§ 13. zakona 24. aprila 1888, št. 12. dež. zak.) izpremembe gledé razdelitve zdravstvenih okrožij, kakor gledé službenega navodila in pristojbinske tarife.»

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Meine Herren! Der Verwaltungsausschuss hat sich nach dem Berichte, den wir eben vernommen haben, auf den Standpunkt gestellt, dass über diesen Gegenstand eine Discussion nicht mehr zulässig sei, indem durch das Gesetz die Art und Weise, wie die Dienstesinstruction zu veröffentlichen sei, bereits entschieden sei. Der Verwaltungsausschuss hat geglaubt, die Normen des Gesetzes, wie er dieselben auffasst, sich als Richtschnur für seine Anträge vor Augen halten zu müssen und hat sich damit in directen Widerspruch mit dem Beschlusse des hohen Landtages gesetzt, welcher in der Sitzung vom 18. November d. J. gefasst wurde.

Der Verwaltungsausschuss ist mit der bestimmten Aufgabe betraut worden, die Bestimmungen der Dienstesinstruction einer eingehenden Prüfung zu unterziehen und darüber und nicht über seine dem Beschlusse des hohen Hauses entgegenstehende Rechtsüberzeugung Bericht zu erstatten. Die Rechtsüberzeugung der Majorität des Verwaltungsausschusses respectire ich, aber ich glaube, dass die Consequenz, welche gezogen wurde, eine irrige ist.

Die Herren durften sich mit dem Beschlusse des Landtages nicht in Widerspruch setzen. War ihre Ueberzeugung im Widerspruche mit dem Auftrage des hohen Hauses, so wäre an sie die traurige Pflicht herangetreten, ihre Mandate zurückzulegen. Der Verwaltungsausschuss hatte zu demissioniren, aber nie und nimmer einen Antrag zu stellen, der im Widerspruche mit dem Beschlusse des hohen Landtages steht. (Poslanec dr. Schaffer: — Abgeordneter Dr. Schaffer: «Sehr richtig!»)

Diese Auffassung ist nach den parlamentarischen Grundsätzen die einzig richtige. Die Majorität des Verwaltungsausschusses hat geglaubt, annehmen zu müssen, dass die Genehmigung der Dienstesinstruction durch den Landtag durch das Gesetz ausgeschlossen sei.

Meine Herren, ich will die Debatte nicht allzulehr verlängern und möchte mich deshalb vor allem auf die eingehenden Ausführungen beziehen, welche über diesen Gegenstand in einer der früheren Sitzungen von dieser (desne — rechten) Seite des hohen Hauses vorgebracht wurden. Es mag an dieser Stelle nur constatirt werden, dass es keinem Zweifel unterliegt, dass der Landtag, als er in der verfloffenen Session den Beschluss fasste, die Dienstesinstruction sei zwischen der Landesregierung und dem Landesauschusse zu vereinbaren, daran die weitere Bedingung knüpfte, dass dieselbe, bevor sie in Wirksamkeit träte, der Prüfung, Be-

schlußfassung und Genehmigung dieses hohen Hauses zu unterwerfen ist. Der Beweis für die Richtigkeit dieser Anschauung ist in einer der früheren Sitzungen sowohl aus dem klaren Wortlaute der im verfloffenen Jahre über den Gegenstand stattgefundenen Debatte, als auch aus dem angeführten Beschlusse des hohen Landtages in klarster Weise erbracht worden, eine Widerlegung ist von keiner Seite versucht und noch viel weniger erbracht worden.

Wenn ein weiterer Beweis noch nöthig oder erforderlich wäre, so gestatten Sie mir, darauf hinzuweisen, daß der Landesauschuß, als er die betreffenden Verhandlungen mit der hohen Regierung führte, sich des pflichtgemäßen Standpunktes, welchen er dabei einzunehmen hatte, vollkommen bewußt war. Der Landesauschuß hat genau an dem Grundsätze festgehalten, daß die Dienstesinstruction nur nach vorausgegangener Genehmigung des hohen Landtages in Wirksamkeit treten könne, und zum Beweise hiefür beziehe ich mich auf die Zuschrift des Landesauschusses an die hohe Regierung, in welcher ausdrücklich und wörtlich hervorgehoben wird, daß der Landesauschuß der Dienstesinstruction seine Zustimmung nur unter der Voraussetzung ertheile, daß dieselbe nachträglich dem hohen Landtage zur Prüfung und Genehmigung vorgelegt werde. Der Wortlaut dieser Zuschrift allein muß jeden Zweifel beheben, der etwa noch vorhanden sein könnte. Nachdem die Majorität des Verwaltungsausschusses auf einen mit dem Beschlusse des hohen Landtages principiell verschiedenen Standpunkt sich gestellt hat, obliegt mir die Pflicht, diejenigen Anträge, welche im Ausschusse vorzubringen und zu begründen nicht möglich war, hier im hohen Hause zur Sprache zu bringen, und ich muß dies deshalb jetzt in der Generaldebatte thun, damit mir nicht durch Schluß der Debatte oder durch eine ähnliche Motivierung, mit welcher der Minorität im Ausschusse das Wort entzogen wurde, die Möglichkeit der Antragstellung und Begründung in dieser wichtigen Frage genommen werde.

Die Anträge, welche ich zur Dienstesinstruction zu stellen mir erlauben werde, sind kurz und lassen sich in drei Punkte resumiren, die ich sofort zur Sprache zu bringen die Ehre haben werde. Sie resumiren sich in den Ausführungen der letzten Sitzung, in welcher über diesen Gegenstand verhandelt wurde und beziehen sich einerseits auf die Stellung der Districtsärzte gegenüber den Bezirksärzten und andererseits auf die Armenbehandlung in den einzelnen Gemeinden, sowie die Verwendung der Districtsärzte im Interesse aller oder einzelner Gemeinden mit Rücksicht auf die Entlohnung, welche die Districtsärzte bei der Armenbehandlung oder bei der Verwendung unter dem zweiten Titel in Anspruch zu nehmen berechtigt sind. Hinsichtlich des ersten Punktes habe ich den Standpunkt vertreten, daß es nicht unsere Aufgabe sein kann, in den Districtsärzten, welche wir ernennen werden, Bezirksärzte zweiter Classe zu schaffen. Ich glaube, daß es nicht empfehlenswert erscheinen kann, unsere Districtsärzte, welche sich, was ihren Bildungsgang und ihre sociale Stellung anbelangt, von den landesfürstlichen Bezirksärzten in gar nichts unterscheiden sollen, daß es sich nicht empfiehlt, sage ich, dieselben den Bezirksärzten zu unterordnen. Dieses Verhältnis der Unterordnung erblicke ich in der Bestimmung des zweiten Alinea des ersten Artikels der Dienstesinstruction. Ich weise im vorhinein jede Zumuthung zurück, als würde ich

die übergeordnete Stellung der politischen Behörde irgendwie beeinträchtigen wollen. Ich anerkenne die durch das Reichsgesetz festgesetzte Unterordnung der Districtsärzte unter die politische Behörde vollkommen, möchte aber glauben, daß es sich empfehlen würde, in der Dienstesinstruction diese Unterordnung des Districtsarztes unter den Chef der politischen Behörde im Auge zu behalten und daß es nicht zweckmäßig wäre, dem Districtsarzte die Verpflichtung aufzuerlegen, sich einem untergeordneten Organe der politischen Bezirksbehörde, dem landesfürstlichen Bezirksarzte, fügen zu müssen. Aus einer derartigen Bestimmung müssen Schwierigkeiten entstehen, die auch der Chef der politischen Behörde in den wenigsten Fällen wird glücklich lösen können. Wollen wir, daß die Districtsärzte neben den Bezirksärzten ohne derartige Schwierigkeiten und Conflict functioniren, so glaube ich, daß es sich empfehlen wird, ihnen eine solche Stellung einzuräumen, welche Conflict dieser Natur von vornherein ausschließt.

Ich glaube, daß wir diesen Zweck erreichen würden, wenn wir im zweiten Alinea des Artikels I. der Dienstesinstruction statt des letzten Satzes, welcher lautet, daß die Districtsärzte in Angelegenheiten des öffentlichen Sanitätsdienstes den Rath der Bezirksärzte, sowie jede mit deren Dienste vereinbare zweckdienliche Unterstützung in Anspruch nehmen können, wenn wir statt dieser Fassung die folgende wählen würden:

«Den gleichen Beistand sowie jede mit ihrem Dienste vereinbare zweckdienliche Unterstützung werden ihnen die landesfürstlichen Bezirksärzte zu leisten haben.»

Dadurch wird erreicht, daß bezüglich der Verpflichtung zur gegenseitigen Beistandsleistung und Unterstützung beide Aerzte gleichgestellt werden, es werden aber die dienstlichen Obliegenheiten des Districtsarztes, seine Unterordnung unter die politische Behörde dadurch in gar keiner Weise tangirt.

Das ist der erste Punkt der Anträge, den ich der Erwägung und Annahme des hohen Hauses zu empfehlen mir erlaube.

Der zweite Punkt, auf welchen sich die Auseinandersetzungen in einer der vorigen Sitzungen bezogen, betrifft die Armenbehandlung in den einzelnen Ortsgemeinden. Der § 15 der Dienstesinstruction setzt in dieser Beziehung fest, daß zur Behandlung armer Kranker in den Ortschaften, welche weiter als 4 km vom Standorte des Districtsarztes entfernt sind, entweder bei Bornahme von Besuchen eine Anweisung des Obmannes des Sanitätsdistrictes nothwendig sei, oder aber, daß diese Anweisung nachträglich eingeholt werden könne.

Mir erscheint diese Bestimmung aus zwei Gründen bedenklich; erstens weil ich glaube, daß es nicht angeht, daß diese Anweisung auch nachträglich eingeholt werden könne, weil sich daraus eine Praxis ergeben könnte, die den Zweck dieser Anweisung geradezu illusorisch machen würde.

Noch wichtiger aber ist der Umstand, daß es mir nicht recht und billig erscheint, Ortsgemeinden, die weiter als 4 km vom Wohnsitz des Districtsarztes entfernt sind — und das werden mit Ausnahme der Ortsgemeinde, in welcher der Arzt seinen Sitz hat, mehr oder weniger alle übrigen Gemeinden des Sanitätsdistrictes sein — daß es mir nicht recht und billig scheint, sage ich, daß diesen Ortsgemeinden ohne ihr Zuthun Lasten auferlegt werden, die sie nicht beurtheilen und denen sie sich nicht widersetzen können. Wenn

ich mich in dieser Beziehung auf die eingehenden Ausführungen der letzten Sitzung beziehe, so glaube ich, daß niemand sich der Erkenntnis verschließen kann, daß die Ortsgemeinde, wo nicht der Sitz des Districtsarztes sich befindet, in Zukunft bezüglich der Armenbehandlung und der Belastung, welche sich daraus für sie ergeben wird, ausschließlich abhängig sein werden vom Vorstande des Sanitätsdistrictes, das ist vom Gemeindevorsteher des Ortes, wo der Districtsarzt seinen Sitz haben wird.

Die im Standorte der Districtsärzte und in einem Umfange vom 4 km ansässigen armen Kranken werden eine unentgeltliche Behandlung erfahren; dagegen werden die Armen in den übrigen Ortsgemeinden, sobald die entsprechenden Distanzen eintreten, nicht unentgeltlich behandelt werden, sondern es werden die Ortsgemeinden jedesmal die Kosten dieser Behandlung zu tragen haben, und sie werden bezüglich der Bestimmung, wer zu behandeln ist, gar keinen Einfluß auszuüben haben, ebensowenig wie sie in der Lage sein werden, sich der späteren Bezahlung zu widersetzen. Es ist zwar gesagt worden, wenn die einzelnen Ortsgemeinden sich belastet fühlen werden, so werden sie an den Vorstand der politischen Behörde recurriren können.

Ja, meine Herren, dieser Schutz ist ihnen gesichert, aber der Vorstand der politischen Behörde wird sie ja nicht schützen können, ebensowenig, wie er sie gegen Steuern zu schützen in der Lage ist, wenn diese im Gesetze begründet sind. Es wird sich um die Einforderungen von Gebühren handeln, welche der Districtsarzt für gewisse Dienste nach dem Gebürentarife zu fordern berechtigt ist. Der Districtsarzt wird diese Gebühren ja nach dem Tarife verdient haben, und die Gemeinde muß vom politischen Vorstande gezwungen werden, sie zu bezahlen.

Das ist die Consequenz eines jeden Gesetzes und jeder andere Schutz wäre nur ein platonischer. Um nun derartige Ueberbürdungen der einzelnen Ortsgemeinden, gegen welche sie sich nicht schützen können, zu vermeiden und eine Gleichstellung hinsichtlich der Behandlung der einzelnen Gemeinden eines Sanitätsdistrictes herbeizuführen, glaube ich, daß es zweckmäßig wäre und zugleich dem Geiste des Sanitätsgesetzes mehr entsprechen würde, wenn in Bezug auf die Armenbehandlung denjenigen Gemeinden, welche nach der vorliegenden Bestimmung für die Verwendung des Districtsarztes zu zahlen haben, auch der gebührende Einfluß auf die Armenpflege gewährt wäre. Das läßt sich durch eine einfache Amendirung des § 15 der Dienstesinstruction ohne Schwierigkeit erreichen und deshalb würde ich zu diesem Zwecke den Antrag zu stellen mir erlauben, daß der letzte Satz des § 15 der Dienstesinstruction, welcher lautet: «Doch bedarf er bei Vornahme von Besuchen armer Kranker u. s. w.» zu entfallen und daß folgende Bestimmung an dessen Stelle zu treten hätte:

«Zur Behandlung armer Kranker der einzelnen Ortsgemeinden bedarf der Districtsarzt, wenn er dafür eine Entlohnung nach dem Gebürentarife beanspruchen will, in jedem einzelnen Falle einer entsprechenden Anweisung des Vorstandes der betreffenden Ortsgemeinde. Die Gebühren für die Behandlung derartiger armer Kranker sollen nach einem angemessenen Zeitraume durch einverständliche Vereinbarungen der Ortsgemeinde mit der Sanitätsdistrictsvertretung pauschalirt werden.»

Wenn die Anweisung des Vorstehers der Sanitätsgemeinde, beziehungsweise des Obmannes der Sanitätsdistricts-Vertretung, nothwendig ist, damit die Behandlung eines Armen eintreten dürfte, so ist unerfindlich, wie man gegen eine Anweisung des Gemeindevorstehers sich verhalten könnte, der nach seinem Verufe die gleiche Pflicht zu erfüllen hat, wie der Vorsteher des Sanitätsdistrictes. Beide sind Vorstände; der eine unterliegt der Oberaufsicht der politischen Behörde ebenso wie der andere und ist verpflichtet, für die Armenbehandlung einzutreten. Wie der Vorsteher des Sanitätsdistrictes verhalten wird, die Armenbehandlung eintreten zu lassen, ebenso kann auch der Vorsteher einer Ortsgemeinde dazu verhalten werden. Es ist also nicht der geringste Zweifel vorhanden und möglich, daß bezüglich der Armenbehandlung irgend eine Verschlechterung vom Standpunkte der Oberaufsicht der politischen Behörde und der Verpflichtung der Gemeinden durch den vorliegenden Antrag nicht zu befürchten ist. Dagegen würde sich nach dem Antrage bezüglich der Bezahlung für die Armenbehandlung eine wesentliche Verbesserung ergeben. Diejenigen, welche die Kosten zu tragen haben werden, sollen auch berufen sein, das Recht hinsichtlich der Anweisung zur Behandlung der Armen auszuüben. Das ist im Geiste des Gesetzes gelegen und ich glaube, daß durch eine derartige Bestimmung auch das Einkommen der Herren Districtsärzte nicht geschädigt oder das dienstliche Verhältnis gestört, und daß zugleich die mit der Armenbehandlung verbundenen Rechte und Pflichten geregelt würden, damit zwischen den einzelnen Gemeinden nicht unerfreuliche Conflict entstehen, die, wenn es bei der gegenwärtig in der Dienstesinstruction getroffenen Verfügung bleibt, entstehen müssen, weil thatächlich die Ortsgemeinden, welche außerhalb des Wohnsitzes des Districtsarztes gelegen sind, ungünstiger behandelt werden und behandelt werden müssen, als diejenige Ortsgemeinde, wo sich der Sitz des Arztes befindet.

Diese Unbilligkeit soll durch meinen Antrag behoben werden. Wo der Districtsarzt residirt und in dem Umfange von 4 km hat die Armenbehandlung unentgeltlich stattzufinden, den übrigen Ortsgemeinden jedoch, welche für diese Verwendung des Districtsarztes zu zahlen haben, soll wenigstens ein Einfluß in dieser Richtung eingeräumt werden.

Der dritte Punkt meiner Anträge hat gewissermaßen eine Analogie mit dem zweiten Punkte und bezieht sich auf diejenigen dienstlichen Einrichtungen des Districtsarztes, zu welchen er von einer oder von mehreren Ortsgemeinden berufen wird und wofür er nach dem Gebürentarife, und zwar nach dem VII. Abschnitte desselben ebenfalls eine Entlohnung zu beanspruchen berechtigt ist.

Ich will mich über die Höhe der Tariffäge nicht in Differenzen einlassen, ich acceptire den Tarif, aber Sie sehen, daß hinsichtlich der Verwendung des Districtsarztes im Interesse aller oder einzelner Gemeinden des Sanitätsdistrictes nicht genau geschieden wird, wer zu zahlen haben wird, dann was dem Districtsarzte eigentlich gebührt. Es ist aber nach meiner Ansicht wünschenswert und dringend nothwendig, daß dies ganz genau festgesetzt und der Unterschied festgehalten werde. Es ist möglich, daß diese Art von Verwendung des Districtsarztes nur von Seite einer einzelnen Ortsgemeinde in Anspruch genommen wird oder aber vom Sanitätsdistricte, wenn es sich um das Interesse

aller Ortsgemeinden desselben handelt. Nun scheint es mir in Consequenz mit den Anschauungen, welche ich bezüglich der Armenbehandlung vorzubringen und zu begründen mir erlaubt habe, zweckmäßig und wünschenswert zu sein, daß auch in diesem Falle, wo eine einzelne Ortsgemeinde die Verwendung des Districtsarztes in Anspruch nimmt, dieselbe allein einen Einfluß auf die Gebührenbemessung zu beanspruchen berechtigt sei und die betreffenden Kosten zu tragen habe, während sonst, wenn es sich um das Interesse aller Ortsgemeinden handelt und die Verwendung des Districtsarztes für den ganzen Sanitätsdistrict beansprucht wird, auch die Kosten vom ganzen Sanitätsdistricte getragen werden sollen. Diese Abänderung würde ihren Ausdruck in dem Antrage finden:

Dem § 17 ist als 4. und 5. Alinea die folgende Bestimmung beizufügen:

«Die Districtsärzte sind ebenso berechtigt, für ihre ärztlichen Berrichtungen und Reisen im Interesse aller oder einzelner Gemeinden, wenn sie, so oft es sich um den ganzen Sanitätsdistrict handelt, durch den Obmann desselben und, wo es sich nur um eine Ortsgemeinde handelt, durch den Vorstand dieser letzteren dazu berufen werden, die tarifmäßige Entlohnung zu beanspruchen.

Die Gebühren für derartige Entlohnungen sind ebenso wie die Gebühren für die Entlohnung der Armenbehandlung (§ 15) zu Lasten des entsprechenden Sanitätsdistrictes oder des Fondes der betreffenden Ortsgemeinde von jener Stelle zu liquidiren, von welcher die Verwendung des Arztes in Anspruch genommen wird.»

Das sind alle Anträge, welche zu stellen ich mir erlaube, Anträge, welche den Anschauungen und Bemerkungen, welche über diesen Gegenstand in der früheren und der heutigen Sitzung zur Sprache gebracht wurden, Ausdruck geben. Sie haben, ich wiederhole es, den Zweck, einerseits die Districtsärzte unabhängig von den landesfürstlichen Bezirksärzten zu stellen und dadurch Schwierigkeiten und Conflictte zwischen den beiden Ärzten zu vermeiden, andererseits den einzelnen Ortsgemeinden hinsichtlich der Behandlung der Armenpflege sowie hinsichtlich jener Verwendungen des Districtsarztes, welche im Interesse dieser einzelnen Gemeinden stattfinden, eine gerechte und billige Einflusnahme einzuräumen.

Im Verwaltungsausschusse sind bezüglich dieser Punkte Einwendungen erhoben worden, und ich möchte mir erlauben, mit möglichster Kürze auf die Besprechung derselben hinzuweisen. Es ist im Verwaltungsausschusse darauf hingewiesen worden, daß in Kärnten eine ähnliche Dienstesinstruction erlassen worden ist und gesagt worden, daß es sich empfehle, diesem Vorbilde Kärntens zu folgen. Diese Dienstesinstruction von Kärnten ist nicht vorgelegt worden, sie ist mir auch nicht bekannt; ich möchte mir aber erlauben, Sie auf eine andere Thatsache zu erinnern. Als wir im verflossenen Jahre in diesem hohen Hause das Gemeinde-sanitätsgesetz berathen haben, ist von Seite einer Minorität, welche nicht mit allen Anträgen einverstanden war, wiederholt auf Gesetze anderer Kronländer hingewiesen worden, wo gewisse Bestimmungen, welche in unserem Gesetze Aufnahme gefunden haben, anders lauten oder nicht enthalten sind; namentlich erlaube ich mir, die Bestimmung hervorzuheben, in welcher die Pensionsfähigkeit der Districtsärzte ausgesprochen ist, die sich in keinem anderen Gesetze als im

Gemeindefsanitätsgesetze für Krain findet, die aber eine große Last für das Land involvirt. Damals, als gegen diese Bestimmung von uns Bedenken erhoben wurden, hieß es: «Es geht uns nichts an, was in anderem Lande Gesetz ist, bei uns sind die Verhältnisse anders.»

Ja, meine Herren, warum sprechen Sie denn nicht heute auch so? Warum verlangen Sie denn heute, daß man darauf Rücksicht zu nehmen habe, was in einem anderen Lande vielleicht Gesetz ist? Gerade durch die Bestimmung, daß die Districtsärzte pensionsberechtigt sind, haben wir mit unserem Sanitätsgesetze größere Lasten übernommen, als alle anderen Länder. Wenn wir aber größere Opfer bringen, als alle anderen Ländern, so ist es vielleicht berechtigt, daß wir auch auf ein größeres Recht Anspruch erheben dürfen, und dieses größere Recht, meine Herren, liegt darin, daß wir uns beim Entwurfe der Dienstesinstruction, welche einen integrirenden Theil dieses Gesetzes bildet, höhere Rechte wahren müssen, als andere Länder. Die Uebereinstimmung mit anderen Ländern war keine Vorbedingung für das Zustandekommen des Sanitätsgesetzes — sie war auch nicht vorhanden — der Hinweis auf dieselbe darf uns also auch heute nicht beirren, unseren eigenen Weg zu gehen, wo es sich um die Dienstesinstruction handelt. Es ist auch darauf hingewiesen worden, daß sich die hohe Regierung, welche bei der Zusammenstellung und Festsetzung der Dienstesinstruction ihre Zustimmung zu ertheilen hat, weil sonst dieselbe nicht zustande kommen kann, diese Zusätze und Abänderungen, wenn sie vom hohen Landtage beschlossen würden, nicht zu billigen in der Lage wäre, daß dann also überhaupt keine Dienstesinstruction zustande käme und dadurch die Wohlthaten des Sanitätsgesetzes dem Lande noch auf längere Zeit vorenthalten bleiben müßten. An anderer Stelle hat man mit großer Befriedigung auf Krain hingewiesen und anerkannt, daß es das beste Sanitätsgesetz hat.

Ich verstehe die Befriedigung des Chefs der Landesregierung, wenn seiner Thätigkeit an anderer Stelle eine so ausgezeichnete Anerkennung zutheil wird, aber das Wohlwollen, welches die hohe Regierung uns bisher in dieser Frage bekundet hat, schließt ja die Möglichkeit aus, daß die proponirten Bestimmungen und Abänderungen, welche ja das Interesse der Regierung in gar keinerlei Weise tangiren und sich lediglich auf eine interne Angelegenheit unserer Gemeinden beziehen, von der hohen Regierung nicht genehmiget werden sollten.

Meiner Ansicht nach ist es ganz undenkbar, daß die hohe Regierung den beantragten Aenderungen ihre Zustimmung verweigern würde, denn das «Zustament» ist, glaube ich, doch bei uns nicht der Regent, sondern die Weisheit der Regierung und die Klarheit ihrer Anschauungen werden in dieser Frage zu entscheiden haben. Der Verwaltungsausschuss ist der Ansicht, daß diese Amendements nicht angenommen werden können, weil die Regierung sonst gewissermaßen ihr eigenes Kind verleugnen müßte.

Ich stehe auf einem anderen Standpunkte, als der Verwaltungsausschuss, und ich glaube, daß der Standpunkt, welchen ich einnehme, der richtige ist. Aus dem Umstande, daß der verehrte Herr Landeshauptmann uns in der Person des Herrn Regierungsvertreters und Landesjanitätsreferenten den Mann vorgestellt hat, welcher bezüglich der vorliegen-

den Dienstesinstruction mit dem hohen Hause zu verhandeln hat, entnehme ich mit besonderer Freude, daß die hohe Regierung in die Discussion des Gegenstandes eingehen will, also nicht auf dem Standpunkte bleibt, welchen sie früher vertreten hat und der theoretisch nicht der richtige ist, daß nämlich der Landtag in Bezug auf die Dienstesinstruction nicht mehr dreinzureden habe, denn wenn sie noch auf diesem Standpunkte stehen würde, dann kann sie ja nicht discutiren. Dieses Eintreten in die Discussion be-rechtigt zur Hoffnung, daß die Regierung sich wird überzeugen lassen und daß es gelingen wird, ohne große Schwierigkeit zu einer Verständigung zu gelangen.

Das sind die Gründe, welche nach meiner Anschauung practisch für die Annahme der Anträge sprechen, die ich Ihrer wohlwollenden Prüfung und Genehmigung empfehle, nachdem sie im Ausschusse eine weniger wohlwollende Aufnahme gefunden haben. Die Majorität des Verwaltungsausschusses hat hinsichtlich der in Frage stehenden Angelegenheit einen Standpunkt eingenommen, den ich auch mit Rücksicht auf einen höheren Gesichtspunkt, als bloß auf das Sanitätsgesetz, nicht einnehmen will. Es handelt sich nicht allein darum, daß die verehrten Mitglieder des Verwaltungsausschusses unwiderlegliche Thatfachen ignoriren, wenn sie sich dem Beschlusse des hohen Landtages widersetzen, demzufolge diese Frage noch der Genehmigung des Landtages unterliegt. Genau so, wie die hohe Regierung ihrerseits die Genehmigung des Ministeriums eingeholt hat, hat auch der Landesauschuß die Genehmigung des Landtages eingeholt. Der Landesauschuß hat die Rechte, die Privilegien des Landes in dieser Frage gewahrt, und es ist mir unverständlich, warum der Verwaltungsausschuß der Anschauung des Landesauschusses nicht beigetreten ist, warum er mit weniger Sorgfalt, mit weniger Insistenz für die Wahrung unserer Rechte eingetreten ist.

Ich bin der Meinung, daß derjenige, der für den Antrag des Verwaltungsausschusses stimmt, damit ein klares und unzweifelhaftes Recht des Landtages ableugnet, daß, wer für diesen Standpunkt des Verwaltungsausschusses stimmt, bewußt auf eines der kostbarsten, dem Lande verfassungsmäßig zustehenden Rechte verzichtet. Er verwirft als ernster Politiker jeden Anspruch auf die durch die Verfassung gewährleistete Autonomie des Landes. Es ist in diesem hohen Hause oft von Autonomie gesprochen worden, wir hörten da beredete Worte und Anträge, welche zur Wahrung derselben eingebracht wurden und einstimmig angenommen worden sind.

Sie erinnern sich, daß ich kein Schwärmer für die Autonomie bin und daß ich schon oft hier im hohen Hause und im Widerspruche mit anderweitigen Aspirationen für die Autorität der Regierung eingetreten bin, wo sie von kompetenter Seite im Stiche gelassen wurde. Wenn ich heute für dieselbe nicht eintreten kann, so geschieht dies nur deshalb, weil ich die höheren Rechte des Landes, die wir hier zu vertreten haben, nach meiner Pflicht höher stellen muß und weil ich deshalb glaube, daß ich durch die Wahrung dieser Rechte der guten Sache der Regierung und des Landes bessere Dienste leiste, als wenn ich mich in dieser Frage irgend einem Machtgebote füge. Es handelt sich einerseits um die practische und gerechte Durchführung des Sanitätsgesetzes — das bezwecken ja meine Anträge — es handelt sich aber auch um ein viel höher stehendes Recht des Land-

tages, das, wie mir scheint, in dieser Frage nicht entsprechend berücksichtigt worden ist.

Meine Herren, wenn die Vertreter eines Volkes in der Vertheidigung der klar erkannten Rechte desselben nicht mannhaft genug und entschieden einstehen, dann dürfen Sie sich nicht wundern, wenn diese Rechte von anderer Seite nicht respectirt, wenn sie ignorirt werden. Heute handelt es sich um die Wahrung der verfassungsmäßigen Rechte dieses Landtages. Sie, meine Herren, haben darüber zu entscheiden.

Die gestellten Anträge lauten im Zusammenhange folgendermaßen:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

1.) Der letzte Satz des zweiten Alinea des § 1, der mit den Worten beginnt: «Sie können aber auch ihrerseits in solchen Angelegenheiten u. s. w.» hat zu entfallen und ist an dessen Stelle zu setzen:

«Den gleichen Beistand sowie jede mit ihrem Dienste vereinbare zweckdienliche Unterstützung werden ihnen die landesfürstlichen Bezirksärzte zu leisten haben.»

2.) Ebenso hat der letzte Satz des § 15 von den Worten an: «Doch bedarf er bei Vornahme von Besuchen armer Kranker u. s. w.» zu entfallen, an dessen Stelle die folgende Bestimmung zu treten:

«Zur Behandlung armer Kranker der einzelnen Ortsgemeinden bedarf der Districtsarzt, wenn er dafür eine Entlohnung nach dem Gebürentarife beanspruchen will, in jedem einzelnen Falle einer entsprechenden Anweisung des Vorstandes der betreffenden Ortsgemeinde. Die Gebüren für die Behandlung derartiger armer Kranker sollen nach einem angemessenen Zeitraume durch einverständliche Vereinbarungen der Ortsgemeinden mit der Sanitäts-Districts-Vertretung pauschalifirt werden.»

3.) Dem § 17 ist als 4. und 5. Alinea die folgende Bestimmung beizufügen:

«Die Districtsärzte sind ebenso berechtigt für ihre ärztlichen Berrichtungen und Reisen im Interesse aller oder einzelner Gemeinden, wenn sie, so oft es sich um den ganzen Sanitätsdistrict handelt, durch den Obmann desselben, und wo es sich nur um eine Ortsgemeinde handelt, durch den Vorstand dieser letzteren dazu berufen werden, die tarifmäßige Entlohnung zu beanspruchen.

Die Gebüren für derartige Entlohnungen sind ebenso wie die Gebüren für die Entlohnung der Armenbehandlung (§ 15) zu Lasten des entsprechenden Sanitätsdistrictes — oder des Fonds der betreffenden Ortsgemeinde von jener Stelle zu liquidiren, von welcher die Verwendung des Arztes in Anspruch genommen wird.»

(Odobranje na desni. — Beifall rechts.)

K. k. Regierungsrath Dr. Reesbacher:

Hohes Haus! Ich befinde mich von vornherein in einer schwierigen Stellung, wenn ich, der Mediciner, den ausgezeichneten und mit juristischer Schärfe geführten Ausführungen Sr. Excellenz des Herrn Abgeordneten Baron Schwegel entgegentreten muß. Ich erlaube mir, wenn ich dies unternehme, das hohe Haus ganz kurz auf die Genesis dieses Gesetzes zu verweisen. Se. Excellenz haben mich als den Mann bezeichnet, welcher in dieser Frage bereits verhandelt hat, und ich ergänze das dahin, daß ich bereits im Jahre 1881 den ersten Entwurf eines solchen Gesetzes verfaßt habe, und daß das auch der erste Sanitätsgeszentwurf in Oesterreich war, indem das mährische Sanitätsgesetz erst im Jahre 1884 zur Ausführung gelangt ist. In diesem, und später in dem vom Amtschef des Landespräsidiums codificirten ursprünglichen Gesetze war die Einheitlichkeit des Gesetzes vorhanden, die dann aber bei den Verhandlungen in diesem hohen Hause verlorengegangen ist. Ursprünglich war im Gesetze in allen diesen Paragraphen, welche die Abenden zwischen der Landesregierung und dem Landesauschusse vertheilen, also in den §§ 2, 7, 12, 13, 14 und 15, mit der einzigen Ausnahme, daß das Ernennungsrecht dem Landesauschusse zustehet, überall der Passus zu finden: «durch die politische Landesbehörde im Einverständnisse mit dem Landesauschusse». So war auch im Geszentwurfe, welcher im hohen Hause als Regierungsvorlage eingebracht wurde, der Passus enthalten, daß die Dienstesinstruction von der Landesregierung im Einverständnisse mit dem Landesauschusse zu verfassen sei. Dieser Passus ist im hohen Hause abgeändert worden, und infolge dessen ist die Einheitlichkeit des Gesetzes soweit verlorengegangen, daß es nicht mehr möglich war, daß eine und dieselbe Behörde die Durchführungsverordnung erlassen konnte.

Die Districtseinteilung und die Feststellung des Gebürentarifses war Sache der Regierung. Die Abfassung der Dienstesinstruction, die doch auch zur Durchführungsverordnung gehört, ist aber nicht mehr der Landesregierung zugetheilt worden, sondern dem Landesauschusse. Eben aus dieser einseitigen Abänderung des § 13 ist dieser Gegensatz entstanden.

Ich habe die Dienstesinstruction, ich gestehe es, nach berühmten und heute hier citirten Mustern verfaßt, und sie wurde von der Landesregierung an den Landesauschuss geleitet, damit ein Einverständnis herbeigeführt würde. Dieses Einvernehmen wurde erreicht, indem der Landesauschuss den Bestimmungen der Dienstesinstruction zugestimmt hat, und wenn die Landesregierung dann die Kundmachung der Dienstesinstruction veranlaßt hat, so ist vielleicht in der Form nicht genau der Bestimmung des § 13 des Gesetzes entsprochen worden, da ja nicht ein Factor allein, sondern beide Factoren einverständlich die Entscheidung zu treffen hatten und dieses Einverständnis thatsächlich erzielt wurde. Wenn der verehrte Herr Borredner gemeint hat, daß die Dienstesinstruction noch der Genehmigung des Landtages bedürft hätte, so kann ich dieser Anschauung unmöglich beipflichten, indem im § 13 des Sanitätsgesetzes ausdrücklich bestimmt wird: «Die Dienstpflichten der Districtsärzte werden durch eine nach Einholung des Gutachtens des Landes-sanitätsrathes, von dem Landesauschusse einverständlich mit der politischen Landesbehörde zu erlassenden

Dienstesinstruction näher bestimmt». Im Gesetze wird mit keiner Silbe davon Erwähnung gethan, daß die Dienstesinstruction noch dem Landtage vorzulegen wäre. War dies erforderlich, so wäre eine entsprechende Norm ganz gewiß in das Gesetz aufgenommen worden.

In den Ausschusssitzungen, denen auch ich bei der Berathung beigezogen wurde, ist allerdings vom Herrn Abgeordneten Ritter v. Gutmannsthal der Antrag gestellt worden, es sei die Dienstesinstruction dem Landtage zur Beschlußfassung vorzulegen, allein dieser Antrag ist nicht angenommen worden. Das beweist, daß von einer Genehmigung der Dienstesinstruction durch den Landtag gesetzlich nicht die Rede sein kann. Was die weiteren Ausführungen des sehr geehrten Herrn Borredners in Bezug auf die Dienstesinstruction selbst anbelangt, so hat er speciell drei Punkte in derselben beanstandet, erstens die Stellung der Districtsärzte gegenüber den landesfürstlichen Bezirksärzten, zweitens die Armenbehandlung und endlich die Verwendung des Districtsarztes im allgemeinen oder im Interesse der einzelnen Gemeinden, sowie seine Entlohnung hinsichtlich dieser Verwendung.

In erster Beziehung beanstandeten Se. Excellenz gewissermaßen die Subordinirung der Districtsärzte unter die Bezirksärzte. Dagegen habe ich zu bemerken, daß im übertragenen Wirkungskreise der Districtsarzt allerdings dem landesfürstlichen Bezirksarzte subordinirt ist. Letzterem steht aber auch gesetzlich das Recht der Ueberwachung des Sanitätspersonales zu, indem im § 8 des Reichsanitätsgesetzes vom 30. April 1870 die Bestimmung getroffen wird: «Er wird durch den Bezirkshauptmann verwendet zur Führung der Aufsicht über die sanitätspolizeiliche Wirksamkeit der Gemeinden, über das Sanitätspersonale seines Bezirkes, über die Handhabung der Vorschriften gegen Curpfuscherei u. dgl.»

Wenn der Bezirksarzt diese Aufsicht wirklich ausüben soll, so muß er das Recht haben, die Thätigkeit des Districtsarztes zu überwachen. Allein Se. Excellenz meinen, der Districtsarzt soll überwacht werden, aber nicht durch den Bezirksarzt, sondern durch den politischen Amtschef. Consequenterweise müßte dann auch ich nicht das Recht haben, die Bezirksärzte zu überwachen, denn sie unterstehen nicht mir, sondern dem Amtschef des Landespräsidiums, und doch wird niemand bestreiten, daß ich das Recht habe, ihre Thätigkeit zu controliren. Befehle kann ich natürlich keine herausgeben, dazu bedarf es der Unterschrift des Herrn Landespräsidenten, aber Abstellung von Uebelständen, mündliche Aufträge u. s. w., das steht mir zu.

So ist es auch mit dem Verhältnisse zwischen den Districts- und den landesfürstlichen Bezirksärzten. Der Herr Borredner meint und hat auch den Antrag gestellt, es sei in den § 1 der Dienstesinstruction ein Passus aufzunehmen, demzufolge die beiden Aerzte verpflichtet werden sollten, sich gegenseitig Beistand zu leisten. Se. Excellenz trachten damit etwaigen Conflicten vorzubeugen. Ich muß gestehen, daß ich für meine Person sehr wenig Angst vor diesen Conflicten habe. Im Gegentheile, wenn man beide Aerzte gleichstellt, dann werden Conflictte entstehen; wenn aber der Districtsarzt weiß, daß er dem Bezirksarzte untergeordnet ist, dann wird allen Conflicten leichter ausgewichen, als wenn keiner wüßte, wer zu befehlen habe.

Ich kann mich daher leider dieser Anschauung Sr. Excellenz nicht anschließen. Uebrigens lehrt die Erfahrung, obwohl die Collegialität unter den Aerzten gerade keine sprich-

wörtliche ist, daß Conflict in amtlichen Dingen zu großen Seltenheiten gehören und ich glaube daher, daß es wohl bei der gegenwärtigen Fassung sein Bewenden haben könnte.

Bezüglich der Armenbehandlung beanständeten Seine Excellenz die Abhängigkeit des Districtsarztes von der Bestimmung des Obmannes der Districtsvertretung, das heißt, es sei dem Belieben des Obmannes überlassen, ob der Districtsarzt einen Armen zu behandeln habe oder nicht. Se. Excellenz erblickten darin einen Uebelstand und einen zweiten Uebelstand, der aber in der Natur der Sache liegt, in dem Umstande, daß die entferntere Ortsgemeinde in dieser Beziehung schlechter gestellt ist, als die dem Standorte des Districtsarztes nähere. Das ist allerdings eine richtige Einwendung. Der Kranke am Sitze des Districtsarztes hat einen Vortheil gegenüber dem Entfernteren. Dieser Uebelstand liegt jedoch in der Natur der Sache und in dem Umstande, daß eben jeder District nur einen Arzt hat. Dem kann aber im Wege der Pauschalirung abgeholfen werden, darin stimme ich dem Herrn Vorredner vollständig bei, und ich glaube, daß der weitere Verlauf auch dazu führen wird.

Jetzt aber die Pauschalirung in das Gesetz aufnehmen, wäre unmöglich, denn diese setzt einen Maßstab voraus, während wir aber gar keine Erfahrung haben. Es könnte uns passiren, daß wir eine Bestimmung treffen würden, wornach der Arzt noch etwas beiseite legen könnte, aber ebenfogut auch noch darauf zu zahlen hätte.

Haben wir einmal Erfahrungen gesammelt, so werden wir einen Maßstab erhalten, auf Grund dessen pauschalirt werden kann. Auch ich sehe nur in der Pauschalirung die Möglichkeit, dem Uebelstande entgegenzutreten, daß weitere Ortsgemeinden gegenüber näheren im Nachtheile sich befinden, nur dadurch könnten die Lasten gleichmäßig vertheilt werden. In diesem Punkte muß ich mich den Anschauungen des Herrn Vorredners anschließen, und ich glaube, daß auch der Landesausschuß nach Ablauf eines bestimmten Zeittermines daran gehen wird, das Gesetz in dieser Beziehung zu amendiren, unmöglich aber war es, die Pauschalirung schon von vornherein im Gesetze auszusprechen. Wenn dies einmal eingeführt ist, werden auch die Bedenken Sr. Excellenz gegen Punkt VII. des Gebürentarifes vermindert werden. Se. Excellenz haben gemeint, daß, wenn das Land Krain ein Sanitätsgesetz habe, welches an hoher Stelle als gut anerkannt wurde, dieses Gesetz aber auch das Land höher belaste, als alle übrigen Gesetze, die diesbezüglich in anderen Ländern existiren. Er meinte nämlich jenen Beschluß des Landtages, wodurch die Pensionsberechtigung der Aerzte ausgesprochen wurde, wozu ich auch von meinem Standpunkte dem hohen Hause nur Glück wünschen muß. Es wäre unbillig, wenn man den Arzt den Gefahren seines Berufes, namentlich der Ansteckung, aussetzte, ohne seine Hinterbliebenen zu berücksichtigen. Es ist nur erfreulich, daß das Land Krain das erste war, welches sich entschlossen hat, seine Aerzte wie andere Beamte, die dem Lande Dienste leisten, zu behandeln, daß es sozusagen an der Spitze der humanitären Bestrebungen marschirt ist. Schon heute lesen wir, daß die Gemeindeärzte von Währen um Einführung von Pensionen petitioniren und sich hiebei auf das Beispiel von Krain berufen.

Diese Bemerkungen nur wollte ich mir auf die Ausführungen des Herrn Vorredners erlaubt haben.

Poslanec Pakiž:

Slavni zbor! Jaz se ne bodem spuščal v razpravo o zadevi, katero so že častiti gospodje predgovorniki naglašali, kajti to je nepotrebno radi tega, ker tistikrat, ko se bode postava uresničila in dejansko izpeljavati začela, bodedo potrebe, kakoršne bodo zadostovale posameznim občinam in okrajem, bolj natanko spoznali. Predrznil bi se le željo svojo in svojih volilcev izreči, da bi se v političnem okraji Kočevskem zdravstvena okrožja spremenila.

Kakor je razvidno iz poročila in iz letošnjega deželnega zakonika, je za eno okrožje sedež zdravnika v Kočevski Reki. V to okrožje so občine nekako čudno in nepravilno zložene. Tako spada n. pr. občina Koprivnik pod Kočevsko Reko, občina Schwarzenbach pa pod Kočevje in ravno tako občina Kostel.

Torej bi se drznil izreči željo, da bi se zdravnik mesto v Kočevski Reki nastanil v Kostelu, oziroma v Banjaloki, in da bi se nadalje napravilo zdravstveno okrožje za Loški Potok ter uvrstilo občine Loški Potok, Draga, Trava in Gora, ki štejejo vkup 4047 duš. Zraven tega so tam stiri parne žage, kjer se velikokrat nesreče pripetijo, da se marsikateri poškoduje. To željo torej izrekam, da bi slavna deželna vlada pri priliki to spremenila v tem smislu, kakor sem naglašal; ob enem pa prav toplo podpiram predlog upravnega odseka.

Poslanec dr. Papež:

Slavni zbor! Nekaj kratkih besed hočem odgovoriti samo gospodu baronu Schwegelnu. Moje stališče je strogo postavno; tako je bilo tudi v upravnem odseku, kjer sem se udeležil razprav v podporo predloga gospoda poročevalca.

Gospod baron Schwegel prav za prav tirja, naj napravi deželni zbor, ne pa deželni odbor, dogovorno z visoko vlado, navodilo, o katerem govori § 13. sanitetne postave. On tirja prav za prav, da naj deželni odbor napravi samo načrt navodilu in potem ta načrt predloži deželnemu zboru v odobravanje. To je pa proti postavi, kajti v § 13. v zadnjem odstavku je jasno povedano (bere — liešt):

«Službene dolžnosti okrožnih zdravnikov določuje natančneje službeno navodilo, katero, zaslišavši mnenje deželnega zdravstvenega sveta, izdà deželni odbor dogovorno s političnim deželnim oblastvom.»

Ko bi gospod baron Schwegel prav imel, ne bi smel deželni odbor izdati tega službenega navodila, marveč ga samo načrtati in potem šele predložiti deželnemu zboru. Gospoda moja, mi imamo § 13. sanitetne postave, ki je tako jasan, da se ne more drugače tolmačiti, kakor v tem smislu. V nemškem tekstu § 13. je rečeno (bere — liešt):

«Die Dienstpflichten der Districtsarzte werden durch eine nach Einholung des Gutachtens des Landes-sanitätsrathes von dem Landesausschusse, einverständlich mit der politischen Landesbehörde, zu erlassenden Dienstesinstruction näher bestimmt.» Torej «zu erlassenden», oba teksta se ne ujemata, in mi nimamo povoda, besed tolmačiti vsled morebitnega divergiranja pojmov, ki so izraženi v obeh tekstih, ker so vendar jasni.

Gospod baron Schwegel je pa tudi lanskega leta pokazal, da je to samo njegovo osobno mnenje, da bi se moralo to navodilo predložiti prihodnjemu deželnemu zboru, ker izrecno pravi v govoru dne 13. januarja 1888 (bere — liest):

«Die Dienstesinstruction ist bestimmt, vom Landesauschusse im Einverständnisse mit der Landesregierung ausgearbeitet und dem nächsten Landtage zur Berathung und Beschlussfassung vorgelegt zu werden. Ist dieser Sinn im Resolutionsantrage enthalten und ich zweifle nicht daran, . . .»

To je bilo osobno mnenje, to ni bilo tolmačenje upravnega odseka.

Gospod baron Schwegel je bil torej konsekventen v tisti seji, ko je predlagal samo tekstuelno prena-redbo, in sicer na podlagi slovenskega teksta, priporočal prena-redbo nemškega teksta, namreč on je predlagal (bere — liest): «Es sei anstatt des Wortes »mitzuthellen« zu setzen das Wort »vorzulegen«, damit würde auch eine größere Uebereinstimmung mit dem slo-venischen Texte hergestellt werden.» Slovenski tekst pa se glasi (bere — liest):

«Deželnemu odboru se naroča, da službeno navodilo za okrožne zdravnike, katero bode po § 13. tega zakona izdal dogovorno z deželno vlado, predloži deželnemu zboru v prihodnji sesiji.» Torej mora izdano biti navodilo, da ga predloži. Kedaj je navodilo »izdano«, kedaj je Dienstesinstruction erlassen? Tedaj, ko je v deželnem zakoniku, drugače bi moral deželni odbor neizdano — eine nicht erlassene Dienstesinstruction — letos predložiti deželnemu zboru, to pa je ravno nasprotno smislu sklepa lanskega leta in jaz mislim, da je postavno, kar predlaga gospod poročevalec v imenu odseka.

Le gledé avtonomije se bi odgovarjal gospodu baronu Schwegelnu. On je rekel, da je zaljena avtonomija ali da je v nevarnosti. Moje mnenje pa je, da se je deželni zbor posluževal svoje avtonomije takrat, ko je lanskega leta § 13. sklepal in rekel, da ima deželni odbor v dogovoru z vlado izdati instrukcijo — Dienstesinstruction zu erlassen. To pravico je izročil v zvršitev deželnemu odboru in potem mora ostati pri tem. Da je pa deželni odbor lanskega leta v onej resoluciji, katero je gospod baron Schwegel v slovenskem tekstu popolnoma priznal, izrekel, da ima deželni odbor to instrukcijo predložiti deželnemu zboru, to je povsem pravilno, kajti po poslovnem redu mora deželni odbor taka navodila, oziroma svoje ukrepe predložiti deželnemu zboru v prihodnjem zasedanji. Torej priporočam predlog upravnega odseka.

Poslanec Klun:

Slavni zbor! Zadnjič sem bil tudi jaz za predlog, naj se navodilo za zdravnike izroči v zopetno posvetovanje upravnemu odseku; ali storil sem to zaradi tega, da bi upravni odsek pretresal, v katerih točkah bi se dalo to navodilo morebiti spremeniti, ne pa zaradi tega, kakor da bi bil pritrjeval načelu, da zamore deželni zbor sam take spremembe sklepati. Kakor je pa gospod predgovornik dokazal, deželni zbor

sam te pravice nima, in navodilo, katero je dosedaj izdano, je za nas postavne veljave; spremeniti ga more zopet le tisti, ki ga je sklenil, to je: deželni odbor v soglasji z deželno vlado.

Popolnoma pa ostanem na stališči, da ima deželni zbor pravico, deželnemu odboru dajati nekako navodilo, v katerem oziru naj se ta in ta stvar morebiti spremeni. Ker upravni odsek tega ni pretresal, in ker je prevzvišeni gospod baron Schwegel sprožil tukaj nekatero določbo, ki bi jih bilo morebiti dobro spremeniti, bi jaz nasvetoval, naj se ta njegov predlog izroči deželnemu odboru, da to zadevo pretresa in pri morebitni premembi navodila za zdravnike uvažuje. Ako bode deželni odbor spoznal, da je to potrebno, se bode na nje oziral in bode tej želji zadoščeval; mi sami pa v deželnem zboru navodila ne moremo spremeniti, ker je § 13. v tem oziru dovolj jasen.

Moj nasvet se torej glasi:

«Nasveti gospoda poslanca barona Schwegel-na se izročajo deželnemu odboru, da jih pretresa in pri morebitni premembi navodila za zdravnike uvažuje.»

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Meine Herren! Ich fühle mich verpflichtet, der hohen Regierung gegenüber den Ausdruck besonderer Dankbarkeit auszusprechen, dass sie in die Discussion des vorliegenden Gegenstandes eingetreten ist und nicht mehr auf dem Standpunkte, wie in der letzten Sitzung steht, auf dem Standpunkte, auf den sich zu meinem Bedauern auch der Verwaltungsausschuss gestellt hat. Bezüglich der Ausführungen des Herrn Regierungsvertreters habe ich nur wenig zu bemerken. Was die principielle Seite der Frage anbelangt, ist vom Herrn Regierungsvertreter hervorgehoben worden, dass im Gesetze keinerlei Genehmigungsclausel enthalten sei, und nachdem es hier nirgends stehe, es seien die betreffenden Vereinbarungen dem Landtage zur Genehmigung zu unterbreiten, könne man auch nicht behaupten, dass bezüglich der Dienstesinstruction eine solche Verpflichtung vorliege. Ich glaube, dass der geehrte Herr Regierungsvertreter sich diesfalls in einem Irrthume befindet, und zwar deshalb, weil unser Beschluss in einer Resolution niedergelegt ist und auch nur in einer solchen niedergelegt werden konnte. Die Resolution fixirt das Verhältnis zwischen dem Landesauschusse und dem Landtage und bestimmt klar und unabweislich, der Landesauschuss habe der Kundmachung der vereinbarten Dienstesinstruction nicht eher definitiv zuzustimmen, bevor er nicht die Genehmigung des Landtages eingeholt habe.

Der Landesauschuss hat sich auf diesen Standpunkt gestellt, er hat seine definitive Zustimmung nicht ertheilt, und der geehrte Herr Regierungsvertreter wird zugeben, dass durch die Beschlussfassung der Resolution von Seite des Landtages alles geschehen ist, um die richtige Interpretation des § 13, und zwar in dem von mir vertretenen Sinne, zu ermöglichen.

Der Landesauschuss ist ganz genau in diesem Sinne vorgegangen. Er hat sich die Resolution vor Augen gehalten und zur Kundmachung der Dienstesinstruction seine Zustimmung nur unter der Bedingung der Genehmigung

des Landtages ertheilt. Nachdem diese Bedingung bis heute nicht erfüllt wurde, so kann legal von einer Zustimmung des Landesauschusses keine Rede sein, seine Zustimmung ist nicht wirksam, weil die Kundmachung der Dienstesinstruction nicht auf die vom Landtage beschlossene Weise erfolgt ist. Was die Bemerkungen des Herrn Regierungsvertreters bezüglich meines ersten Antrages betrifft, so bin ich ihm sehr dankbar, daß er mir die Mittel, ihn zu widerlegen, selbst an die Hand gegeben hat. Ich gestehe, ich wäre sonst vielleicht in Verlegenheit, dadurch aber, daß er uns die Stelle aus dem Reichsanitätsgesetze vorgelesen hat, wo es heißt, daß der landesfürstliche Bezirksarzt durch den Bezirkshauptmann zur Aufsichtsführung über die sanitätspolizeiliche Wirksamkeit der Gemeinden und über das Sanitätspersonale seines Bezirkes verwendet zu werden hat, hat er sich ja ganz auf meinen Standpunkt gestellt. Ich habe ja gesagt, der Districtsarzt soll dem Chef der politischen Behörde untergeordnet sein, dieser hat zu vermitteln.

Diesen Standpunkt vertritt das Gesetz, der Herr Regierungsvertreter vertritt ihn auch, und das ist eben mein Standpunkt, und ich bin sehr erfreut, diese Uebereinstimmung constatiren zu können.

Was meinen zweiten Antrag betrifft, so bin ich dem verehrten Herrn Regierungsvertreter ganz besonders dankbar, daß er bis auf eine ganz kleine Differenz ganz meiner Meinung ist. Er meint nämlich, daß eine Pauschalirung nicht möglich sei, so lange das Gesetz nicht durchgeführt ist und wir keine Erfahrungen, keinen Maßstab für die Bemessung der Pauschalien besitzen.

Ich bin ja ganz derselben Anschauung, das geht aus meinem Antrage klar hervor. Nicht jetzt, sondern nach einem angemessenen Zeitraume soll pauschalirt werden, denn daß es sofort nicht geschehen kann, ist ja ganz klar. Bezüglich der übrigen Punkte ist seitens des Herrn Regierungsvertreters kein Widerspruch erhoben worden, er ist also, glaube ich annehmen zu dürfen, mit meinen Anschauungen einverstanden.

Meine Ausführungen sind auch vom vorletzten Herrn Vorredner bekämpft worden, und ich gestehe, daß ich darüber etwas überrascht war. Der vorletzte Herr Redner in dieser Debatte hat behauptet, daß es nur eine persönliche Anschauung von mir ist, die Genehmigung des Landtages bezüglich der Dienstesinstruction sei nothwendig, aus dem Artikel 13 des Gesetzes sei dies nicht zu entnehmen, und die Resolution könne nicht in meinem Sinne aufgefaßt werden.

Ich möge sie so oder so interpretiren, das könne für das hohe Haus nicht maßgebend sein, es sei eben nur meine persönliche Anschauung. Ich habe gegenüber den Ausführungen dieses Herrn Vorredners nur Folgendes zu bemerken. In der letzten Sitzung, in welcher im hohen Hause über diesen Gegenstand verhandelt wurde, ist ganz genau constatirt worden, welcher Sinn dieser Resolution innewohne. Der Herr Abgeordnete Dr. Papez hat vielleicht den Umstand übersehen, daß damals ausdrücklich darauf hingewiesen wurde, daß, als ich in der Sitzung vom 13. Jänner 1888 den Antrag stellte, es sei das Wort «mitzutheilen» durch «vorlegen» zu ersetzen, ich ausdrücklich erklärt habe, daß ich mich bezüglich der Motivirung dieses Antrages auf die Ausführungen beziehe, welche ich in der

vorausgegangenen Debatte vorbrachte. Diese Motivirung charakterisirt vollkommen den Sinn der Resolution. Der Herr Vorredner selbst hat seine Behauptung am besten widergelegt und bewiesen, daß nicht ich allein, sondern der ganze Landesauschuss mit dem Herrn Landeshauptmann an der Spitze die Anschauung vertreten hat, daß die Dienstesinstruction der Genehmigung des Landtages unterliegt. Dem Herrn Vorredner verdanke ich die Kenntniß jener wertvollen Note, welche constatirt, daß der Landesauschuss auch auf dem Standpunkte sich befand, daß seine Zustimmung zur Kundmachung der Dienstesinstruction nur unter der Voraussetzung der Genehmigung des Landtages erfolgen könne. Er war so freundlich, er hat mit die Note gezeigt, aus der ich das entnommen habe. Weiters habe ich nichts zu bemerken.

Ich schließe mit den Worten, mit welchen ich mich zu Beginn der Debatte an den Herrn Berichterstatter gewendet habe: Morituri te salutant!

(Odobranje na desni. — Beifall rechts.)

Poslanec dr. Tavčar:

Slavni zbor! Jaz se čutim zavezanega, tudi poseči v ta razgovor, da nekoliko opravičim svoje stališče in stališče nekaterih gospodov, ki so z menoj v prijateljski zvezi. Poprašalo se bode morda, zakaj se mi, ki radi oponujemo slavni vladi, ne poprimemo hvaležno prilike, katero je ponudil njega ekscelencija, da bi stopili v nasprotje z vlado in jej sitnosti napravljali. Že pri prvi priliki smo glasovali za odsekov predlog, ker smo prepričani, da se je vsa stvar samo zategadelj spravila v razgovor, da bi se vladi pri malenkostni priliki težave napravljale. Iz tega se bode lahko sklepalo, da je prava objektivnost bolj naša lastnost kot pa njega ekscelencije, ki se s svojo objektivnostjo tako rad hvali.

Na drugo stran tudi ne bodem prišel v nevarnost, da bi mi njega ekscelencija očitala, da si hočem delati reklamo. Očitanje, da sem pri kaki priliki govoril le iz namena, da bi si svojo korist prislužil, da bi si napravil golo reklamo, tako očitanje gotovo ni prav vredno gospoda, ki je rojen kavalir, ki mora vedno kavalirsko in plemenito misliti in postopati. Tako očitanje moram torej odločno zavračati.

Opravičiti moram tudi svoje stališče v upravnem odseku.

Postavljam se na stališče, da je glavno vprašanje v tej zadevi to, ali je visoki deželni zbor kompetenten, tako spremeniti to instrukcijo, da bi bila na tiste spremembe takoj zavezana tudi visoka vlada. Ekscelencija se je izrekel, da to ni mogoče, da pa vendar pričakuje, da bode vlada sprejela te spremembe. Če pa je dokazano, da vlade ne moremo prisiliti, da se podvrže našim spremembam, bilo bi celo delo očitno brezuspešno, in mi le prazno slamo mlatimo. Če bi se postavili na stališče njega ekscelencije, in ničesar družega ne, mogoče je, da bi potem instrukcija se desetkrat prišla pred slavni zbor, in mogoče, da bi vsled tega blagodejni zakon moral leta in leta čakati, predno bi stopil v moč.

Baron Schwegel je ironično kritikoval postopanje upravnega odseka. On misli, da je izdana instrukcija

nelegalna, nepostavna. To stališče zavzima še danes nasproti jasnim besedam zakona. Ako je zadnjič slavni zbor sklenil, da naj gre stvar še enkrat v upravni odsek, nam je dal s tem le nalog, da bi še enkrat pretehtal, ali je stališče njega ekscelencije v postavi utemeljeno ali ne, in ali je instrukcija v istini ilegalna, kakor trdi gospod baron. Ako smo, preréšetajoč vse okoliščine, se postavili zopet na prejšnje stališče, da se je namreč instrukcija legalno izdala, morali smo konsekventno ostati in nikakor nismo bili prisiljeni, vložiti svoj odstop.

Bilo pa je logično, da smo prišli s tistim sklepom pred zbornico, s katerim smo se bili že v prvič oglasili.

Mnenje, da se je instrukcija ilegalno izdala, pa je napačno, dasiravno je njega ekscelencija to z znano svojo bistroumnostjo zagovarjal. Za me je tukaj postava merodajna. Če postava sama kaj izreče, je samo to legalno, kar je v postavi izraženo. Ekscelencija pa pravi: ne postava, resolucija je zame merodajna.

Kje ste slišali, da se zakon z resolucijami spreminja? To, kar je legalno, je v zakonu obsežno, resolucija pa nima v tem oziru nobenega pomena. Ekscelencija se sklicuje na dvoje: na resolucijo in na svoj govor, kojega je govoril ob tisti priliki. Na stališče, da bi moral postavodajalec ozir jemati na vsako besedo, ki se je pri sklepanji zakona od tu ali od tam govorila, se postavljaj ne bodem. Če pa pregledate resolucijo, prepričali se bode, da v njej ne stoji, da se mora instrukcija v odobrenje in potrjenje predložiti deželnemu zboru. Resolucija samo zahteva, da naj se instrukcija deželnemu zboru predloži. Njegova ekscelencija se je ravno pri tej resoluciji oglasil k besedi, pa vender ni predlagal, da naj se besede: «v potrjenje in odobrenje» v resolucijo sprejmejo. Zahteval je samo, da se beseda «mitttheilen» spremeni v «vorlegen». Ker se je instrukcija deželnemu zboru v pregled predložila, potem se je vse storilo, kar je resolucija zahtevala.

Ne vem, zakaj bi tukaj dlako cepili in zakaj bi se zarad instrukcije, ki se vsako leto lahko spremeni, taka debata vršila? Instrukcija je nekaj takega, ki se ravna po praksi. Če bode ta pokazala, da je treba to in to v nji spremeniti, se bode to od slučaja do slučaja zgodilo. Zarad tega mislim, da je to delo, katero smo danes imeli, brezuspešno. Vender je pa ta brezuspešna debata gotovo poučna. Večina te zbornice bi ravno pri tej priliki lahko prišla do prepričanja, kako nevarne so take aliance, in kam zaide, če stopi pod zastavo ekscelencijê barona Schwegelna. Ko bi bila slavna večina zadnjič ostala tam kakor sedaj, bi si bili danes tri dobre ure prihranili za boljše delo. (Klici na levi: — Rufe links: Dobro! Dobro!)

* Jaz mislim, da se vse to, kar namerava njega ekscelencija, dá doseči z resolucijo, katero nasvetuje upravni odsek. Ako se bode pokazala potreba, da naj se spremeni instrukcija in akc se bode pokazalo, da so ugovori, katere je njega ekscelencija spravil pred deželni zbor, utemeljeni, se bodo že na podlagi nasvetovane resolucije dali odstraniti. Sicer bi pa to, na kar polaga ekscelencija toliko važnosti, bila *reformatio in peius*.

On zahteva, da naj se v postavi tesnosrčno izreče, da sta distriktni in vladni zdravnik v vsakem oziru enaka, da nobeden ni več kot drugi. Ako bode to tako strogo predpisovali ter distriktnim zdravnikom vedno trobili na uho: vi niste nič manj kot vladni zdravniki, bode si ravno vsled tega distriktni zdravnik pri vsaki priliki najpred vprašanje stavil: se mi li sme ta ukaz dati? ali se s tem ne žali enakomerno stališče, na katerem se z vladnim zdravnikom nahajava? Nasledek bode, da bode vsak distriktni zdravnik pri vsaki priliki oponiral vladnemu zdravniku in da bodo nastale razmere, kakor si jih neprijetnejših misliti ne moremo. Po mojih mislih je torej bolj previdno, ako se vzame tekst, kakor ga deželni odbor predlaga in kakor se je razglasil v deželnem zakoniku, nego pa tekst, katerega predlaga njega ekscelencija baron Schwegel.

Pa tudi v drugem bi bila *reformatio in peius*, ako bi hoteli resitev vprašanja, ali naj kak revni dobí zdravnika ali ne, dati v roke župana in ne distriktnega načelnika. Kdo je župan na kmetih? Navadno premožen človek, ki skrbi za to, da so izdatki občine majhni. Župan ne bode za berača nikdar klical zdravnika, misleč si: naj umre, ako pred umre, boljše bode za občino! Ako pustite sodbo distriktnemu načelniku, bode bolj objektivno razsojal kakor bi razsojali posamezni župani. (Poslanec baron Schwegel kliče: — Abgeordneter Baron Schwegel ruft: Er ist ja auch župan, der Districtsobmann, bitte nur daß Gefes zu lesen.)

Res, župan je, pa župan tuje občine, ter se mu denar — izvzemši lastno občino — ne bode tako smilil, kakor bi se smilil posameznim županom, ki bi vedno razsojali v lastni občini. Najboljše je, če za sedaj prepuščamo prihodnosti, da se določi in pokaže, kake spremembe v instrukciji bodo potrebne ali ne.

Le jedno še! Gospod baron Schwegel je pri sklepu svojega govora prišel v veliko navdušenost in našel je v svojem srcu nekaj takega, kar morda do današnjega dne še nikdar ni bil ondi opazil. Staknil je hipoma v svojem srci nekako ljubezen do te kronovine, oziroma do pravic te dežele. Prve in najvažnejše pravice pa so tiste, ki pristajajo narodu, kateri živi v tej deželi.

Zarad tega sem vesel, da je njega ekscelencija opozarjal zbornico, naj vestno pazi na to, da se ne bodo žalile pravice te kronovine. Prosil bi ga, naj na to, kar je z veliko navdušenostjo danes govoril, posebno takrat ne pozabi, ko se bode tukaj obravnavalo o prvotnih pravicah slovenskega naroda. (Klici na levi: — Rufe links: Dobro! Dobro!)

Prav veselilo me bode, ako bode takrat stal na strani naroda s tistim ognjem, kakor ga je danes pri tej malenkosti kazal; pa bojim se, da bode do takrat na vse to pozabil in da mu bode do takrat današnji ogenj v njegovem slovenskem srcu ugasnil!

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Ich werde mir die Mahnung des Herrn Landeshauptmannes angeichts der kurzen Zeit, die uns noch zur Verfügung steht, im vollen Umfange vor Augen halten, und

dies umso leichter, als der Gegenstand in sachlicher Beziehung von dieser (desne — rechten) Seite des hohen Hauses bereits treffend und erschöpfend behandelt worden ist. Wie die Sachlage jetzt steht, handelt es sich um die Frage, ob die Kundmachung der Verordnung auf legaler Weise erfolgt ist oder nicht. Nach meiner Meinung kann durchaus kein Zweifel darüber bestehen — und zwar berufe ich mich gerade auf den § 13 des Gemeindefsanitätsgesetzes — daß der Kundmachung der Dienstesinstruction durch die Landesregierung evident eine Illegalität zu Grunde liege, und zwar nach zwei Richtungen hin. Fürs erste, weil der § 13 ausdrücklich die Kundmachung der Dienstesinstruction durch den Landesauschuß und nicht durch die Landesregierung verlangt, dieselbe aber von der Landesregierung, also nicht von der competenten Behörde, erlassen worden ist, und zweitens, weil der Landesauschuß nicht in der Lage war, zur Dienstesinstruction sein Einverständnis zu erklären.

Wie die Herren aus der Entwicklung dieser Angelegenheit wissen, war der Landesauschuß nicht in der Lage, sein Einverständnis rechtsverbindlich zu erklären, bevor er die Genehmigung des Landtages nicht hatte. Der klare Wortlaut des Gesetzes läßt absolut keine andere Auffassung zu. Das Vorgehen der Landesregierung ist aber umso unbegreiflicher, als, wie ich erst neulich erfahren habe, der Landesauschuß auch wirklich diesen Standpunkt gewahrt, und in der betreffenden Note an die Landesregierung seine Zustimmung zur Dienstesinstruction ausdrücklich unter Vorbehalt der Genehmigung seitens des Landtages erteilt hat. Der Landesauschuß hat sich auf einen ganz correcten, auf den einzig richtigen Standpunkt gestellt, und schon deshalb konnte es für die Landesregierung keinem Zweifel unterliegen, daß die Kundmachung der Dienstesinstruction erst nach Genehmigung des Landtages zu erfolgen habe. Ebenso spricht aber auch, meine Herren, der Beschluß des Landtages vom vorigen Jahre dafür, daß die Dienstesinstruction, bevor sie in Kraft treten kann, dem Landtage zur Prüfung und Genehmigung vorzulegen sei. Die Herren haben aus den betreffenden Verhandlungen des Landtages alle ganz genau gewußt, in welchem Sinne die Resolution aufzufassen sei, daß damit dem Landtage das Recht der Beschlußfassung über die Dienstesinstruction reservirt werde. Aber der Hinweis auf die Genesis des Beschlusses ist gar nicht nothwendig, denn aus dem Wortlaute desselben allein geht ja dies auch schon klar hervor; dieser Beschluß hat gelautet (here — liest):

«Der Landesauschuß hat die im Einverständnisse mit der Landesregierung für die Districtsärzte zu erlassende Dienstesinstruction dem Landtage in der Session vorzulegen.»

Also die «zu erlassende», nicht die «erlassene», das ist ein großer Unterschied. Eine Instruction, die bereits legal publicirt worden wäre, das ist eine «erlassene». Von einer solchen aber ist nicht die Rede, sondern von einer «zu erlassenden». Es ist also auch unter diesem Gesichtspunkte eine andere, als die von uns vertretene Auffassung der Sachlage nicht möglich. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: Der slovenische Text lautet anders!) Ich bitte, der deutsche Text ist authentisch. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: Das ist der Nebentext! — Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: Slo-

venski je pravi!) Daß die Kundmachung der Dienstesinstruction eine ungefehrliche war, geht also aus der Resolution einerseits und andererseits aus dem § 13 des Gesetzes selbst so klar hervor, daß diesfalls ein Zweifel nicht zulässig ist.

Ich bitte, meine Herren, sich in aller Kürze den Ursprung und die einzelnen Stadien, welche die Angelegenheit durchlaufen hat, nochmals in dem Momente zu vergegenwärtigen, wo wir uns der Abstimmung nähern. Es dürfte dies umso mehr nothwendig sein, als es sich nicht mehr bloß um die Dienstesinstruction für die Districtsärzte handelt, sondern um ein wichtiges, dem Landtage verfassungsmäßiges Recht. Im vorigen Jahre hat der Landtag einen Beschluß gefaßt, dem Wortlaute und dem Geiste nach dahingehend, es sei die Dienstesinstruction, bevor sie in Kraft zu treten habe, noch dem Landtage vorzulegen. Ueber diese Frage ist in einer der letzten Sitzungen eingehend debattirt worden, und durch Annahme des Antrages des Herrn Abgeordneten Baron Schwegel auf Prüfung und Genehmigung der Dienstesinstruction und durch Zuweisung desselben an den Verwaltungsausschuß neuerdings die damals und heute von der Minorität vertheidigte Anschauung vom Landtage acceptirt worden. Das Vorgehen des Verwaltungsausschusses ist demnach ein unrichtiges. Der letzte Zweifel daran muß schwinden, seitdem der Landtag sich neuerdings auf diesen Standpunkt gestellt hat.

Wenn die Rechtsüberzeugung des Verwaltungsausschusses mit dem Beschlusse des hohen Landtages im Widerspruche stand, so hätte er demissioniren müssen. Dadurch, daß dem Verwaltungsausschuße die Angelegenheit zur nochmaligen Prüfung überwiesen wurde, ist der Antrag auf einfache Kenntnißnahme schon abgelehnt worden, und deshalb durfte der Verwaltungsausschuß mit diesem Antrage nicht vor den Landtag treten; er hätte sich über seine Aufgabe nicht hinwegsetzen und gerade das Entgegengesetzte von dem thun sollen, was ihm durch den Landtagsbeschluß auferlegt wurde. Wenn das hohe Haus auf den Antrag des Verwaltungsausschusses heute eingeht, so setzen Sie sich in Widerspruch damit, was Sie vor einigen Tagen erst beschlossen haben.

Vom letzten Herrn Vorredner ist zum Schlusse die Frage der Autonomie gestreift worden. Daß wir im allgemeinen weniger begeistert sind für die Autonomie, als die geehrten Herren von der anderen (leve — linken) Seite des Hauses, mag richtig sein, aber wir stehen auf dem Standpunkte, daß es Pflicht eines jeden Abgeordneten ist, für die Autonomie einzutreten, wo es nicht gilt, dieselbe zu erweitern, sondern es sich um die Wahrung derselben innerhalb der gesetzlichen Schranken handelt. Hic Rhodus, hic salta! Die Majorität führt die Landtagsautorität und die Autonomie immer im Munde, aber mit Worten allein ist nichts gethan.

Wir werden aus der Abstimmung entnehmen, in welchem Umfange Sie diesem Grundsatze Rechnung tragen oder inwieweit es sich bei Ihnen bloß um leere Phrasen handelt.

Poslanec dr. Papež:

Z zadoščenjem se moram zahvaliti gospodu baronu, da me je opominjal, da sem mu jaz pokazal pred par dnevi oni odlok deželnega odbora, v kate-

rem vidimo, da je bil deželni odbor, oziroma dotični gospod referent slučajno teh misli, da se ima instrukcija izročiti deželnemu zboru v potrjenje. To dokazuje, da imam ravno jaz prav, kajti gospod baron Schwegel naj blagovoli razločiti, da imamo dvojno tolmačenje postave. Lanskega leta se je tolmačil na črt, lanskega leta je bil pri tem tolmačenji gospod baron Schwegel edini s svojim osebnim mnenjem, da ima tista resolucija ta namen, da se mora navodilo predložiti deželnemu zboru. Letos se pa gospod baron Schwegel hoče tolažiti, da je gospod referent v deželnem odboru tudi njegovega mnenja, torej rad konstatujem, da sta sedaj dva, ne samo gospod baron Schwegel; da je pa deželni odbor s tem nekaj izrazil, kar se tudi ne ujema z našimi nazori v upravnem odseku, je tudi istina.

Da je ta odlok bil nekako v protislovji s postavo samo, to je istina, a naša želja ni, da bi komu kaj drugega rekli, nego kar je rečeno v predlogu gospoda poročevalca, in s tem, da vzamemo to na znanje, pravimo: deželni odbor, ti si preveč storil s tem, da si rekel, da se ima deželnemu odboru predložiti navodilo v potrjenje in mislim, da je to pač dovolj in jaz podpiram predlog upravnega odseka.

Poročevalec Kersnik:

Ekscelencija baron Schwegel naj mi dovoli, da z njim pričnem, ker je bil tudi on prvi, ki je, čeravno le bolj tihoma, pričel diskusijo in napravil uže meni nasproti dovtip, s katerim je tudi končal svoj govor. Dejal mi je tudi na tihem: «*Ave, morituri te salutant!*» Mislil je svojo stranko, o kateri se tudi jaz nadjam, da bode v tem boji morala podleči. Pa ta dovtip sam se mi zdi lahek in umesten; kajti ako se govori o zdravnikih, se mora že vsak spominjati, da je moriturus.

Gospôda, dovolite mi, da pred vsem še enkrat opozarjam na mnenje upravnega odseka. Ne bodem storil tega na dolgo in široko ali na drobno, ker mi je na celi poti prišel nasproti že prijatelj dr. Tavčar, ki je tukaj še bolj strogo zastopal to zakonito stališče upravnega odseka, povdarjajoč, da mu ni za to, storiti kako uslugo vladi. Ravno, kar se tiče mišljenja o naši vladi z gospodom dr. Tavčarjem, ne stojiva na istem stališči, in če on ravno danes povdarja, da s tem, ako sprejme predlog upravnega odseka, noče storiti usluge vladi, ampak le na eni strani omogočiti, da se uživi zdravstveni zakon, na drugi strani pa varovati svoje juridično prepričanje, potem ste lahko uverjeni, da ima upravni odsek prav.

Gospodje na tej desni strani so danes razvili kar naenkrat čez noč zastavo boja za avtonomijo. Sicer je ekscelencija baron Schwegel nekako sramežljivo ravnal s tem, ter izrazil se, da on sicer vladi vedno več prava privošči; v gotovih mejah in soglasno z njim se je izjavil dr. Schaffer, da so ti gospodje za avtonomijo, pa le tam, kjer jo je treba braniti, ne pa razširjati je. No, pa gospôda ni bila vedno taka. Pred dvema letoma, ko smo imeli oni interesantni boj za cestno postavo, takrat sem jaz stal tu

z malo peščico somišljenikov, da branim obstoječe avtonomne pravice posameznih cestnih okrajev, zlasti gledé volitve načelstva i. t. d. Tedaj od te desne strani nihče ni ustal, nihče se nam ni pridružil, in jaz ne bodem rekel, da so bili za cestno postavo le tisti v tem zboru, ki so vedeli, da dobé za svoj okraj deželne ceste. Ravno takrat, gospôda, od Vaše strani nihče ničesar ni storil za brambo obstoječe avtonomije.

Čudim se pa, da je ravno ta (desna — rečte) stranka slavne zbornice z današnjim dnevom tako popolnoma zadovoljna. Zadnjič že so se razvijali tisti nazori, katere smo danes z malimi nuansami zopet čuli; prozročila se je v resnici specialna debata, katero smo v upravnem odseku načeloma odklonili in vendar praktično nimajo oponentje družega proti tej resoluciji, oziroma nasvetu upravnega odseka, kakor samo tiste tri točke, katere je razvijal ekscelencija baron Schwegel. Neumevno, kako je mogoče zarad tega zgubiti zadnjič štiri ure časa in danes zopet blizo štiri ure.

Prva točka, katere se je lotil ekscelencija baron Schwegel, je § 1., ki pa ima, kakor jaz sodim, vendar namen, nekako bolj akademično razločiti stališča okrajnih in okrožnih zdravnikov v posamičnih okrajih; in meni se popolno potrebno zdi, da vlada fino nuansira razloček med njimi. Dovolite, da Vas spomnim na staro narodno pravljico, v kateri se pripoveduje, da je hudič po svetu hodil in v vrečah slabe lastnosti delil in prodajal. Vračaje se zopet po dobrih opravkih je še eno veliko vrečo na hrbtu nosil ter srečal staro ženico, ki ga je vprašala, kaj ima v vreči. Hudič odgovori: «*Nevošljivost! Pa kam bi to dejal?*» — «*Med padarje jo strosi!*» bil je odgovor.

Reči moram, da se vsa častita desnica gledé zdravnikov in gledé županov postavlja na neko čudno neosnovano stališče; to je stališče nezaupnosti nasproti županom, nasproti načelnikom zdravstvenih občin in ravno tako nasproti zdravnikom. Res, ta zdravniški material, kateri je prosil za razpisane službe v deželi Kranjski — 7 medicincev in 30 kirurgov — ni izboren. Kako jaz o kirurških mislim, tega mi ni treba povedati, kako pa javno mnenje sodi, je obče znano. — To ni material, ki bi zaslužil neko popolno brezmejno zaupanje, ali toliko posledic izvajati, kakor jih je direktno in posledno izvajal njega ekscelencija, se meni ne zdi opravičeno.

Kar se tiče opazek o tarifi sami, je že odgovarjal gospod zastopnik vlade. Gledé pomislekov zaradi brezplačnega zdravljenja do daljave 4 km pa omenjam, da je že v § 12. zdravstvenega zakona povedano, da do 4 km ne gre plačila jemati. O vprašanji pavsaliranja pa ponavljam povdarek upravnega odseka, da sedaj nimamo nobenega izkustva, ne vemo, kako se bode sploh zakon uživel, da je pa pot do popravka deželnemu odboru in vladi sami na podlagi § 13. vedno odprt.

Nekoliko mi je omeniti še gledé resolucije, katero je nasvetoval častiti gospod tovaris Klun. On je zadnjič z neko redko ljubeznjivostjo stopil nasproti upravnemu odseku in pomagal, da je podlegel, in danes kaže zopet tisto ljubeznjivost. Nisem mu hvaležen

za to, pa tudi z nobenega stališča ne bi mogel zagovarjati, da bi se sprejela resolucija v ti tesni obliki, kakor jo on predlaga. Saj že široka resolucija upravnega odseka daje okvir, v katerem se lahko vse, kar se je zadnjič in danes govorilo in želelo, uvažuje.

Torej prosim, gospôda, da ne glasujete za resolucijo tovariša kanonika Kluna, ampak sprejmete predlog in resolucijo upravnega odseka, ker le tako pomagata k uresničenju tega lepega zakona — najlepšega, katerega smo ustvarili v minulem zasedanji.

Abgeordneter Baron Apfaltrern:

Ich erlaube mir den formellen Antrag, daß über den vorliegenden Antrag des Verwaltungsausschusses namentlich abgestimmt werde.

Deželni glavar:

Prestopimo k glasovanju in se bodem na vsak način oziral na željo gospoda barona Apfaltrerna.

Gledé ostalega pa omenim, da je razen predloga upravnega odseka stavljen še predlog gospoda barona Schwegelna, naj se pozitivne spremembe stavijo v opravilnik, gospod poslanec Klun pa predlaga tako rekoč prehod na dnevni red čez ta predlog. Glasovati nam je torej najpred o nasvetu gosp. poslanca Kluna, ker, ako se ta sprejme, odpade glasovanje o predlogu barona Schwegelna.

Gledé tega imam jaz še druge pomisleke. Pred sabo imamo veljaven zakon, na drugi strani predlog gospoda poslanca Schwegelna, kateri prezirajoč kompetenco določeno v zakonu, meri na bistveno premembo navodila za zdravnike, katera po zakonu pristaja odločno le deželnemu odboru dogovorno z deželno vlado. Ako bi se torej glasovalo o predlogu poslanca barona Schwegelna, se mi zdi, da mi poskušamo sklepati nekaj, kar je v odločnem nasprotju z veljavnim zakonom.

Zato se meni po opravljenem redu in ker vsak poslanec pri vstopu v slavno zbornico prisega, da bode spoštoval zakone, zdi formalno nedopustljivo, glasovati o predlogu gospoda poslanca Schwegelna, mogoče pa je glasovati o predlogu gospoda poslanca Kluna. Ako se slednji sprejme, odpade itak glasovanje o predlogu poslanca Schwegelna, ako pa se ne bi sprejel, bi meni bilo nemogoče, dati na glasovanje predlog poslanca Schwegelna. Ali je kaj opomniti nasproti temu?

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Der Herr Landeshauptmann ist der Ansicht, daß meine Anträge aus dem Grunde nicht zur Abstimmung gelangen können, weil sie gegen eine gesetzliche Bestimmung verstoßen. Ich muß gestehen, daß mir das Gesetz nicht bekannt ist, gegen welches dieselben verstoßen würden. Meine Anträge haben mit dem Sanitätsgesetze selbst nichts zu thun, es handelt sich überhaupt um kein Gesetz, sondern höchstens um eine Verordnung, und da kann bezüglich der Abstimmung wohl von keinem gesetzlichen Hindernisse die Rede sein. Die Einwendung des Herrn Landeshauptmannes ist

mir ganz unbegreiflich, und ich verwahre mich entschieden gegen die Verweigerung der Abstimmung über meine Anträge.

Deželni glavar:

Jaz imam temu nasproti samo opomniti na § 13. končne besede, ki so se danes velikokrat citirale; tam je odločno izrečeno, da o naredbi, katera se je napadala, sklepa deželni odbor in deželna vlada. Ako hočemo, da to velja, potem je izključeno, da dela sklepe, oziroma zakon nemogoč napravi deželni zbor sam, potem se po takih ovinkih dejansko vsak zakon stori nemogoč.

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Ich möchte den Herrn Landeshauptmann ersuchen, das Haus über die Abstimmung zu befragen.

Deželni glavar:

Ne, prosim, to odločujem jaz sam.

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Dann hätte ich gegenüber den Ausführungen des Herrn Landeshauptmannes nur noch eine Bemerkung vorzubringen. Die Behauptung des Herrn Landeshauptmannes, als ob meine Anträge im Widerspruche mit dem Gesetze stehen würden, ist nicht richtig. Wir stehen auf demselben Standpunkte, auf welchen sich der hohe Landtag in einer der letzten Sitzungen gestellt hat, und auf demselben Standpunkte, welcher vom Landesausschusse und an dessen Spitze vom Herrn Landeshauptmanne selbst eingenommen wurde. Er selbst hat ganz den gleichen Grundsatz vertreten, wie wir, daß die Dienstesinstruction, bevor sie in Kraft treten könne, vom Landtage zu prüfen und zu genehmigen sei, das beweist die vom Landesausschusse an die Landesregierung ergangene, vom Herrn Landeshauptmann unterzeichnete Note und ebenso der von demselben Landeshauptmann unterzeichnete Bericht des Landesausschusses an den Landtag. Ich kann nicht glauben, daß der Herr Landeshauptmann heute hier im Hause gegen seine eigene Ueberzeugung handeln könnte.

Deželni glavar:

Jaz sem izrekel svoje prepričanje in izrekam tudi, da o takem vprašanju ne dopuščam daljne debate in sklepanja, jaz se svojega prepričanja držim in mislim, da v nasprotju z jasnimi besedami veljavnega zakona slavnemu zboru ni mogoče dalje sklepati o tem predlogu.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Ich bitte ums Wort zu einer formellen Bemerkung.

Deželni glavar:

Prosim, debata je končana, mi je žal. Prosim gospode, ki pritrdijo predlogu gospoda poslanca Kluna, naj blagovolé ustati. (Zgodi se. — Geschicht.)

Predlog gospoda Kluna je sprejet. (Poslanec Hribar kliče: — Abgeordneter Hribar ruft: Prosim, naj se glasuje nasprotno!)

Prosim torej gospode, ki so zoper predlog gospoda poslanca Kluna, naj ustanejo.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog je odklonjen.

Ker po mojem prepričanju o predlogu gospoda barona Schwegelna ni mogoče glasovati, prestopimo k glasovanju o predlogu upravnega odseka, ki se bode vršilo v smislu nasveta gospoda poslanca barona Apfaltrerna po imenih, in sicer prosim gospode, ki glasujejo za odsekov predlog, glasovati z «da», one, ki so zoper predlog, z «ne».

Za predlog upravnega odseka glasujejo gospodje poslanci: — Für den Antrag des Verwaltungsausschusses stimmen die Herren Abgeordneten: Dr. vitez Bleiweis, Detela, Dragoš, Gorup, Hribar, Kavčič, Kersnik, Klein, Klun, Lavrenčič, ces. svétnik Murnik, Ogorelec, Pakiž, dr. Papež, deželni glavar dr. Poklukar, Povše, Šuklje, Stegnar, Svetec, dr. Tavčar, Visnikar in Žitnik.

Proti predlogu upravnega odseka glasujejo gospodje poslanci: — Gegen den Antrag des Verwaltungsausschusses stimmen die Herren Abgeordneten: Baron Apfaltrern, grof Ervin Auersperg, grof Leo Auersperg, Braune, baron Liechtenberg, Luckmann, baron Rechbach, dr. Schaffer, njega ekselencija baron Schwegel, baron Taufferer in baron Wurzbach.

Pri glasovanju so bili odsotni gospodje poslanci: — Bei der Abstimmung fehlten die Herren Abgeordneten: Grasselli, njega ekselencija knezoškof dr. Missia, Pfeifer in dr. Vošnjak.

Glasovalo je 33 gospodov poslancev, in sicer 22 z «da», 11 z «ne»; predlog odsekov je torej sprejet in s tem rešena ta točka dnevnega reda.

12. Poročilo upravno-gospodarskega odseka o načrtu zakona ob uredbi osebnih in službenih k oboroženi moči spadajočih ljudskošolskih učiteljev na kakšni javni ljudski šoli z ozirom na njih dolžnost do dejanskega vojaškega ali črnovojniškega službovanja (k prilogi 57.).

12. Bericht des Verwaltungs- und volkswirtschaftlichen Ausschusses über den Gesetzentwurf, betreffend die Regelung der Personal- und Dienstverhältnisse der der bewaffneten Macht angehörigen Lehrpersonen an einer öffentlichen Volksschule mit Bezug auf deren Verpflichtung zur activen oder Landsturm-Dienstleistung (zur Beilage 57).

Poročevalec dr. Tavčar:

Slavni zbor! Poročati mi je o načrtu zakona ob uredbi osebnih in službenih razmer k oboroženi moči spadajočih učiteljskih oseb na kakšni javni ljudski šoli

z ozirom na njih dolžnost do aktivnega vojaškega in črnovojniškega službovanja.

Kar se tiče te zadeve, je že deželni odbor predložil poročilo ter je v njem utemeljeval potrebo tega zakona. Da je ta gotovo dana, izvira že iz tega, da je tudi država za svoje uradnike enak zakon izdala, in da so tudi druge kronovine izdale enake zakone.

Zarad tega predlaga upravni odsek:

«Slavni deželni zbor naj sklene:

- a) Načrtu zakona o uredbi osebnih in službenih razmer k oboroženi moči spadajočih učiteljskih oseb na kakšni javni ljudski šoli z ozirom na njih dolžnost do aktivnega vojaškega ali črnovojniškega službovanja se pritrjuje;
- b) deželnemu odboru se naroča, temu načrtu zakona izprosi Najvišjo potrditev.
- a) Der Gesetzentwurf, betreffend die Regelung der Personal- und Dienstverhältnisse der der bewaffneten Macht angehörigen Lehrpersonen an einer öffentlichen Volksschule mit Bezug auf die Verpflichtung derselben zur activen oder Landsturm-Dienstleistung, wird genehmiget;
- b) der Landesausschuss wird beauftragt, die Allerhöchste Sanction dieses Gesetzentwurfes zu erwirken.»

Predlagam, da preidemo o načrtu zakona v nadrobno razpravo.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasl. — Niemand meldet sich.)

Torej prestopimo v nadrobno razpravo.

Poročevalec dr. Tavčar:

Ker se je spremenjeni načrt tiskal in predložil visoki zbornici, prosim, da se mi dovoli le pri posameznih paragrafih spominjati na spremembe, in da se oprostim od prečitanja posameznih paragrafov.

(Ni ugovora. — Es wird kein Widerspruch erhoben.)

V § 1. se je le popravila beseda «nameščeni» v «nameščene»; sicer pa predlaga odsek ta paragraf nespremenjen po predlogu deželnega odbora.

(Obvelja. — Angenommen.)

V § 2. se je v tekstu le malo spremenilo. Pri letnici 1889 se je postavila pika in beseda «nedejansko» se je spremenila v «neaktivno», ker je upravni odsek na stališči, da pri takih izrazih ne kaže, da bi se slovenski tekst tako purificiral, da bi se reklo mesto «aktivno» «dejansko». Vojak je lahko v aktivni službi, pa vender ne v dejanski, torej ohranimo tujko. Sicer pa imajo tudi Nemci mnogo izrazov, katerih v svojem jeziku ne morejo povedati, čemu bi se torej mi tujih izrazov branili. V drugem ostane paragraf tak, kakor ga je predlagal deželni odbor.

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri § 3. predlaga odsek mesto «ljudskega učitelja» «ljudsko-šolskega učitelja», mesto «dejansko vojaško službo», «aktivno vojaško

službo». Tudi je besede: «ima za nasledek izstop iz šolske službe» drugače vrstil.

Kar se pa tiče drugega odstavka tega paragrafa, menila je večina upravnega odseka, da ni umestno, da bi se sprejela taka določba v zakon, ker je mogoče, da bi pri taki priliki, kakor je bila okupacija Bosne, mnogo učiteljev sililo v aktivno službo in bi se lahko pripetilo, da bi učilnice zapuščene ostale, medtem, ko bi bili učitelji v vojni. Kranjskemu deželnemu šolskemu svétu bi pa bilo težavno odklanjati dotične prošnje učiteljev, ker bi se lahko reklo, da je to nepatriotično.

Kolikor bode potreba, da bodo učitelji prostovoljno vstopali v vojake, za to se bodo tudi izven postavle dobila sredstva, in zaradi tega upravni odsek predlaga, da naj se izpusti ta odstavek iz predloženega zakona.

Deželni predsednik baron Winkler:

Jaz od svoje strani vendar moram izreči, da nerad pogrešam drugi odstavek § 3., kakor ga predlaga slavni deželni odbor, ker je gotovo vse hvale vredno in na vsak način lepo dejanje, ako ob času vojske učitelj vstopi v vojaško službo, in ne bi bilo prav, ako bi zaradi tega moral izgubiti svojo službo.

Gospod poročevalec, kateremu sem sicer hvaležen za njegovo naklonjenost, katero v ostalem skazuje načrtu zakona, se boji, da bi, če se sprejme drugi odstavek § 3., učilnice morda ostale prazne; toda ker je vstop v vojaško službo odvisen od privolitve deželnega šolskega svéta, bode ta sam gotovo pazil na to, da učilnice ne bodo ostajale prazne, oviral bode namreč po potrebi tak prostovoljni vstop posameznih učiteljev.

Želel bi torej, da bi kateri gospodov poslancev zopet predlagal izpuščeni odstavek § 3. iz predloga deželnega odbora.

Poročevalec dr. Tavčar:

Jaz se iz svojega stališča že v upravnem odseku nisem načeloma protivil temu odstavku, toda tukaj moram zastopati sklep odsekov, ki gre na to, da se ta odstavek iz zakona izpusti. Ako pa bi kdo izmed gospodov poslancev stavil nasvet, bi tudi ničesar ne imel proti temu, če bi ga visoka zbornica odobrila.

Deželni glavar:

Prosim torej gospode, ki pritrde § 3. po nasvetu odsekovem, kakor je tiskan v prilogi 75., naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Poročevalec dr. Tavčar:

Paragraf 4. se je sprejel večinoma po načrtu deželnega odbora, samo sledeče spremembe so se stavile: mesto «ljudsko-šolski učitelji» se je postavilo «učiteljske osebe». To pa zategadelj, da se je doseglo soglasje z drugimi besedami zakona. Potem smo izpustili besedi «uvrstitvi

v», ker smo mislili, da zadostuje «poziva k aktivni vojaški službi», in temu primerno so se stilistične spremembe vršile. V drugem odstavku smo izpustili «uvrstitveni», kar se slaga z nemškim tekstom, potem smo tudi izraz «k uvrtitvi» spremenili «k vojaški službi», da se potem tekst vsega paragrafa glasi, kakor je tiskan v prilogi 75.

Predlagam, da se sprejme ta paragraf s temi besedami.

(Obvelja. — Angenommen.)

Abgeordneter Baron Apfaltrern:

Ich bitte um's Wort zu einem formellen Antrage. Ich habe mich bei dem Herrn Berichtstatter und beim Herrn Vertreter der Regierung erkundigt, ob bezüglich der nächsten Paragraphe irgend ein Anstand vorliege. Nachdem dies nicht der Fall ist, möchte ich mir den Antrag erlauben, es seien die übrigen Theile des Gesetzentwurfes en bloc anzunehmen.

(Pritrjuje se. — Zustimmung.)

Poročevalec dr. Tavčar:

Omeniti mi je glede naslednjih paragrafov, predno se o njih glasuje, le se sledeči tiskovni pomoti: na tretji strani je v 5. vrsti nemškega teksta od zgoraj besedo «vergeschriebene» spremeniti v «vorgeschrriebene» in v nemškem tekstu naslova spremeniti je besede «auf deren Verpflichtung» v «auf die Verpflichtung derselben».

Deželni glavar:

Prosim torej gospode, kateri §§ 5.—10. kakor tudi naslovu in uvodu zakona, kakor je tiskan v prilogi 75., pritrde, naj blagovolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Torej je ves zakon sprejet v drugem branji in s tem rešen tudi prvi predlog upravnega odseka.

Prosim se gospode, ki pritrde drugemu predlogu odsekovemu, zadevajočemu izprositev Najvišjega potrjenja, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Glasovanje o celoti preložim na jutri.

13. Ustno poročilo upravno-gospodarskega odseka o pogozdovanji Krasa (k prilogi 59.).

13. Mündlicher Bericht des Verwaltungs- und volkswirtschaftlichen Ausschusses über die Karstaufforstungsarbeiten (zur Beilage 59.).

Poročevalec Kavčič:

Veslavni deželni zbor! V 59. prilogi poroča deželni odbor o jako važni zadevi in to o pogozdovanji Krasa, koje se je vršilo v letu 1889. pod vodstvom gospoda deželnega gozdnega nadzornika. Iz tega po-

ročila je razvidno, da se je pogozdovalo v tekočem letu v davčnih občinah: Famlje, Kal, Britof in Gorenje Vreme, in to v obsežnosti 87·60 *ha* ali 152 oralov. Za to se je porabilo 874.000 dveletnih sadik črnega borovca in 4000 triletnih jelševih sadik. Vozarina teh sadik do postaje Št. Peter, oziroma Gorenje Ležeče, znašala je 88 gold. 57 kr.

Troški za sajenje teh sadik so znašali 3431 gold. 22 kr. Za razne troške, na pr. za izmerjenje zemljišč, za plačila c. kr. gozdnim čuvajem, za nadzorstvo delavcev v nasadih, za svarilne table itd., se je izdalo 300 gold. 29 kr. Vkupni troški novih zasadov znašali so torej 3820 gold. 08 kr.

Vsled tega znašajo troški v novih nasadih za tisuč sadik 4 gold. 34·98 kr.

Poleg teh novih zasadov nadomestile so se izumrše sadike sè svežimi, po vže obstoječih sadežih in to na Ostrem Vrhu in na Soviču pri Postojni in na Rebri pri Matenji Vasi v skupnem obsegu 47·52 *ha*, v čegar svrhu se je porabilo 110.000 sadik. Troški za prevožno teh sadik iz Ljubljane v Postojno znašali so 9 gold. 09 kr. Nasajenje stalo je 354 gold. 51½ kr. Razni troški znašali so 369 gold. 73·75 kr., torej se je za dosajenje prejšnjih nasadov potrosilo 733 gold. 34·25 kr., tako da pride na tisoč sadik 7 gold. 33·34 kr.

Tu vidimo, da stane dosaditev od 1000 sadik blizo 3 gold. več kakor pa nasajenje sadik v pričetih nasadih, kar je pa lahko umevno, ako se pomisli, da se je nasadilo v novih zasadih 10.000 sadik na 1 *ha*, mej tem ko se je posadilo v uže obstoječe le 2314 sadik na *ha*. Dosajenje je veliko bolj mudno, ker morajo predkopači iskati prostore, kjer so sadike izumrle, sadilec morajo pa iskati izkopane luknje.

Omeniti moram, da so se te sadike v skupnem številu 988.000 v vrednosti 535 gold. 70 kr. dobivale brezplačno iz državne gozdne drevnesnice pod Rožnikom.

Iz navedenega se razvidi, da se je letos na novo pogozdilo 87·60 *ha* ali 152 oralov; od obstoječih zasadov pa 47·52 *ha* ali 82 oralov popravilo. Za to potrebovalo se je 988.000 sadik, skoro samo črnega borovca; skupni troški znašali so pa 4553 gold. 42·25 kr.

Površje pašnikov ali zasadov, koji so bili zasajeni do vstetega leta 1888. od c. kr. deželnega gozdnega nadzornika, leta 1889. pa od pogozdovalne komisije, znaša 544·78 *ha* ali 947 oralov, število zasajenih sadik pa 7,748.350, večinoma črnega borovca.

Omeniti mi je pri tej priliki, da so gospodarji na Krasu, koji se zanimajo za pogozdovanje, jako vneti za mecesen. Ko je namreč pogozdovalna komisija obhodila Kras, to je one kraje, ležeče v okrajnem glavarstvu Postojnskem, so dotični gospodarji prosili gozdnih sadik, a večinoma so se izrekli, da bi se jim poslale mecesenove sadike.

Gospod deželni nadzornik Goll, kateri v resnici uzorno izvršuje svoj poklic, kar je vse pohvale vredno in kateri je popolnoma kos temu poklicu, se je o zadevi te navedene želje kraških prebivalcev izrazil, da so te deloma opravičene, v obče se pa na te ozirati ni. On se sklicuje na svoje praktične skušnje ter pravi,

da mecesen res v nekaterih krajih v Vremski dolini dobro prospava in to namreč tam, kjer se ne nahaja pravi Kras, nego je neka plast še precej globoke ilovne zemlje, kateri prostor je pa le malo obsežen. Tu bode po mnenji gospoda deželnega gozdnega nadzornika mecesen do 25 ali 30 let dobro rastel, potem pa, da bode gotovo ostrmel ali zastal v rašči. Vsekako je pa jasno dokazano, da za uspešno pogozdovanje Krasa treba dati prednost črnemu borovcu. Ta se krepko upira burji, ker ima močne korenine ter ustraja proti mrazu in proti vročini.

V poštev je pa treba tudi jemati, da borovec napravlja hitro okrog sebe, oziroma pod seboj, zemljo ali humus, na katerem se s časoma morejo vsakojake gozdne sadike nasaditi. Zato je gospod deželni gozdni nadzornik Goll, odločen v tem, da se s prva po kraševitih tleh zasadi črni borovec, potem pa, ko bode to nekoliko odrastel, se bodo pa mej tega po želji in skušnji druge gozdne sadike nasadile, od katerih bode pričakovani več koristi, kakor pa od črnega borovca. V to svrhu se bodo v novi gozdni erarni drevnesnici pri tobačni tovarni izgojevale razne gozdne sadike, med temi velika množina mecesna, da se bode vsestranskim željam po možnosti ustrezalo.

Priporočalo se je, in to celo v tej veleslavni zbornici, da naj bi se prisiljence rabilo v pogozdovanje Krasa. Proti temu se dá iz raznih temeljitih razlogov ugovarjati, in sicer:

Za zasajenje treba je prav pridnih delavcev, oziroma delavek, ki zvršujejo vestno jim naloženo delo, naj jih uže kdo nadzoruje ali ne; tega pa od prisiljencev pač pričakovati ni. Najvažnejše je pa to, da prebivajo na Krasu ubožni kmetje, kateri si morajo s trudom služiti svoj vsakdanji kruh, torej bi vsekako krivično bilo, ako bi se jim še ta mali zaslužek odtegnil in to v prihodnji spomladi, ko bode, žalibog, lakota v tamošnjih krajih na dnevnem redu. No, naposled se pa tudi smelo trdi, da bi nasajenje gozdnih sadik dokaj dražje bilo s prisiljenci, kakor pa s kraškimi dninarji, ker so ti poslednji, osobito pa ženske, jako marljive in spretne pri tem delu ter zadovoljive z malo plačo.

Gospodarski upravni odsek je pri tej priliki, ko je to pretresaval, oziral se na pritožbe, koje se čujejo radi pašnje ovac po nekaterih gozdnih delih, osobito na Nanosu. Da bi se to popolnoma zabranilo, tega nasveta gospodarski odsek ne more staviti, ker pomisliti je treba, da s tem, ako bi se ta pašnja prepovedala, bi se škodovalo gospodarjem ovac in občinam, koje za pašo vender nekaj denarja dobijo, kojega potem za občinske potrebe porabijo. Ako bi pa vender kje se pokazalo, da vsled tega, ker se ovce pasejo, postajajo dotični gozdni deli bolj redki in goli, je gospodarski odsek sklenil staviti predlog, da se na to opozarja dotične organe, oziroma visoko vlado, ako se kje taka potreba pokaže, da naj se tam pašnja ovac prepové.

V obče sme se pa reči, da se je pogozdovanje Krasa pod vodstvom marljivega deželnega gozdnega nadzornika sploh jako dobro obneslo. V potrdilo temu nam služi v prvi vrsti oni del ob železnici med Št. Petrom in Ležečem.

Poleg daljnega poročila, katero je predložil c. kr. deželni gozdni nadzornik omenjeni komisiji o pogozdovanju leta 1890., — zvršilo se bo pogozdovanje po sklepu te komisije z dne 3. decembra 1888 v davčnih občinah: Petelinje, Kal, Selce, Stara Sušica, Košana, Radohova vas in Narin, in sicer ob železnici v varstvo železničnega prometa proti burji in zametom.

To pogozdovanje, za katero bo treba 1,165.000 sadik črnega borovca, raztezalo se bo na 116.51 ha (200 oral, 748 □ sešnjev) zemlje ter napravilo stroškov, proračunjenih v znesku 7258 gold.

Ker bo razen te potrebsčine pokriti iz pogozdovalnega zaklada tudi še troške za poprave prejšnjih pogozditev in za režijo pogozdovalne komisije l. 1890., treba bo to v svrhu v smislu § 5. deželnega zakona z dne 9. marcija l. 1885. razven državnega doneska tudi deželne podpore.

Pogozdovalna komisija še ni določila proračuna za leto 1890. Z ozirom na proračun c. kr. deželnega gozdnega nadzornika gledé novih pogozditev ter z ozirom na druge potrebsčine, ki jih bo treba pokriti leta 1890., pa je deželni odbor v proračunu deželnega zaklada za leto 1890. v potrebsčino ustavil donesek 2000 gold. za pogozdovanje Krasa. Oni znesek potrebsčine, ki s tem doneskom in z denarjem, kolikor ga bo na razpolaganje pri pogozdovalnem zakladu, ne bo pokrit, dal se bo iz državnega zaklada.

Deželni odbor torej nasvetuje:

Slavni deželni zbor izvoli to poročilo na znanje vzeti ter v proračunu deželnega zaklada za leto 1890. ustavljeni donesek 2000 gold. dovoliti za pogozdovanje Krasa.

Na podlagi teh pojasnil usojam si torej v imenu gospodarskega odseka staviti sledeče predloge:

«1.) Veleoslavni deželni zbor naj pritrdi nasvetu deželnega odbora.

2.) Visoka deželna vlada se pozivlje, da naj dotičnim organom naukaže strogo paziti na to, da se ovce ne pasejo po gozdih na Nanosu, v kolikor bi paša bila v škodo pogozdovanju, oziroma zaraščanju dotičnih gozdnih delov, ter se s tem ne poškoduje vže obstoječi gozd.»

(Predloga obveljata brez debate. — Die Anträge werden ohne Debatte angenommen.)

14. Ustno poročilo finančnega odseka o vlogi glavnega odbora za kmetijsko in gozdarsko razstavo na Dunaji za dovolitev premij za Kranjske razstavljalce.

14. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Centralausschusses für die land- und forstwirtschaftliche Ausstellung in Wien um Bewilligung von Prämien an Aussteller aus Krain.

Poročevalec Detela:

Slavni zbor! V imenu finančnega odseka bom prav kratko poročal, ker vidim, da slavna zbornica

ni več razpoložena, poslušati dolgih poročil. Za to le omenjam, da glavni odbor za kmetijsko in gospodarsko razstavo na Dunaji prosi prispevka za darila, katera se bodo dala kranjskim razstavljalcem. Ker se je važnost te razstave že pri drugi priliki včeraj naglašala, si usojam v imenu odsekovem nasvetovati:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«Deželni odbor se pooblašča, dovoliti primerni donesek iz deželnega zaklada glavnemu odboru za kmetijsko in gozdarsko razstavo na Dunaji v to svrhu, da se porabi za darila kmetijskim razstavljalcem.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

15. Ustno poročilo finančnega odseka o leta 1889. po povodnji, toči, mrazu, požarih ali na drug način prouzročenih škodah (k prilogi 69.) in o dotičnih prošnjah za podpore.

15. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die durch Ueberschwemmungen, Hagelschlag, Frost, Feuer und auf andere Art im Jahre 1889 verursachten Schäden (zur Beilage 69) und über die betreffenden Unterstützungsgesuche.

Poročevalec ces. svétnik Murnik:

Slavni zbor! Finančnemu odseku je bilo izročeno poročilo deželnega odbora o l. 1889. po povodnji, toči, mrazu, požarih ali na drug način prouzročenih škodah. Ker je to poročilo že več dni v rokah častitih gospodov poslancev in jim je bilo mogoče se z njim seznaniti, mislim, da mi ni treba obsirno o tem govoriti. Prosim samo na znanje vzeti, da je finančni odsek pritrjeval nazorom, navedenim v tem poročilu, in se sklada z nasveti, katere stavlja v tej prilogi deželni odbor, ter jim je iz svojega pridejal le, da bi se deželnemu odboru naročilo, naj o svojem delovanju poroča v prihodnjem zasedanju, da se bode videlo, kateri uspeh bode imel korak deželnega odbora pri visoki vladi, kako se podpore razdelé in kje in kake so bile skode.

Ob enem je prišlo slavnemu zboru več prošenj, o katerih ne bodem obsirno govoril, ker je že pozna ura. Omeniti jih pa hočem na kratko.

Zupanstvo Device Marije v Polji naznanja, da je voda v Gostinskem grabnu strgala vsa pota, tri mostove odnesla in da so vsi poljski pridelki v nič.

Občine Lokvica, Božjakovo in Rozalnica omenjajo, da je bila dne 7. avgusta t. l. huda toča po njivah in vinskih gorica, da je v davčni občini Božjakovo potolkla popolnoma, ravno tako v občini Rozalnica in v Grabrovi; v davčnih občinah Radovica in Dražiče poškodovala je velik del vinogradov in polja; krompir je pa črv vničil.

Zupanstvo občine Brezovica v okolici Ljubljanski navaja v svoji prošnji, da so bile vremenske nezgode letošnje leto jako velike, da je povodenj uni-

čila ves pridelek in kar je prva povodenj pustila, je slana in poznejša povodenj uničila, da ne bodo imeli ne ljudje, ne živina dosti živeža in preti lakota.

V občini Adlešiče niso imeli samo letos veliko nesreč, ampak tudi lanskega leta. Bêda je jako velika, tedaj tudi prosijo, da bi se izterjevanje davka do prihodnje jeseni odložilo.

Občina Krška pravi, da je toča dne 30. junija t. l. vse pobila, v drugič pa 29. julija. Istotako sta črv in strupena rosa mnogo škodovala. Škodo so zvedenci cenili nad 30.000 gold. C. kr. davkarska komisija pa jo je cenila na 25.000 gold.

V prošnji podobčine v Bevkah se omenja, da sta štirikrat povodenj in slana toliko škode naredila, da je prebivalstvo obupano in se je bati pozneje gladu.

Občine Podgora, Kompolje in Videm tožijo zaradi slabe letine, ker sta toča in črv veliko škode naredila in prosijo odpisa davka.

Občina Kočevska prosi podpore, da si nakupi seme in pravi v svoji prošnji, da je to leto za «ein reines Hungerjahr zu constatiren».

Občina Sodražka prosi zaradi slabe letine podpore in odpisa davkov.

Občina Košana je imela veliko povodenj, žito je slabo, krompirju je škodoval črv, trsu pa peronospora in zgodnja huda slana, da je se bati lakote.

Občina Planina v Logaškem okraju opisuje jako natančno, koliko je prebivalstvo škode imelo. Jaz mislim, da mi iz te prošnje ni treba drugega omenjati nego to, da je pri zadnji povodnji meseca oktobra — in to je bila tretja — na njivah, travnikih in poljih stala voda 5·12 m, da je bilo občevanje le po čolnih mogoče, in ker je voda dolgo stala, je vse uničila. Od leta 1878. ni bilo tako velike povodnji.

Občina Velika Račna tudi toži zaradi petkratne letošnje povodnji, črva in toče ter prosi podpore.

Podobčini Selce in Nemška vas prosite tudi zaradi slabe letine podpore.

Občina Velike Poljane prosi zaradi tega, ker je črv naredil jako veliko škodo in se je bati lakote, ne le podpore, ampak tudi odpisa davkov.

Občina Pijava Gorica pravi, da je imela na močvirju trikrat povodenj in vsled tega se je bati lakote.

Enako utemeljuje svojo prošnjo občina Preser, ki omenja, da s strahom gledajo v prihodnost.

Končno občina Ložki Potok tudi zaradi slabe letine, katero je povodenj prouzročila, prosi podpore in da bi se pregledali tamošnji požiralniki in, kar bi bilo mogoče, popravili.

Razen teh prošenj došlo jih je doslej še deželnemu odboru 17, ki se glasé ravno tako kakor te.

Častiti gospodje poslanci, mislim, da ne terjajo, da bi še te navedel. Rešile se bodo ravno tako, kakor zgoraj omenjene, ki so se pri slavnem deželnem zboru vložile, in z ozirom na to predlagam v imenu finančnega odseka:

Slavni deželni zbor naj sklene:

«1.) Deželnemu odboru se dá na razpolago svota 20.000 gold. iz deželnega zaklada z naročilom, da isto sme na podstavi natančnih poizvedeb po svojem predurku porabiti v podporo pomanjkanja trpečega prebivalstva.

2.) Deželnemu odboru se naroča, visoko c. kr. vlado prositi, da bi visokoista izvolila v olajšanje stiske po onih krajih Kranjske vojvodine, ki so bili po vremenskih nezgodah zadeti, dovoliti nepovratno podporo in dalje tudi kak donesek iz državnih sredstev, kateri bi se kot neobrestno posojilo razdelil deloma občinam v izvedbo javnih del, kolikor jih začno v ta namen, da dadó zaslužka ubožnemu prebivalstvu, deloma pa kmetovalcem.

3.) Deželnemu odboru je o vsem delovanju v pomoč poškodovanim poročati deželnemu zboru v prihodnjem zasedanji.

4.) S tem so rešene vse prošnje, deželnemu zboru predložene.»

Poslanec Povše:

Slavna zbornica! Odveč bi bilo, ko bi hotel podpirati nasvet finančnega odseka, kajti v tem smo vsi edini in vsa dežela, v kaki revščini in bêdi bode moralo prebiti naše prebivalstvo na kmetih zimo in prihodnjo spomlad. S svoto 20.000 gold., katero mi danes dovolimo, bode pač malo pomagalo našemu bednemu ljudstvu.

Ker pa se bliža otvorjenje državnega zbora, katero je nastavljeno na 3. decembra t. l. in mislijo, kakor je brati, tudi druge dežele stopiti pred državni zbor potom ministerstva za tako pomoč, zato bi stavil predlog, naj naš deželni odbor takoj nemudoma sestavi prošnjo do visokega ministerstva ter še v teku tega tedna ali barem koj prve dni po zasedanji predloži visokemu ministerstvu v primerno rešitev.

Poslanec Dragoš:

V Črnomaljskem in Metliškem okraju je glavni pridelek, katerega more kmet v denar spraviti, vino. Ker pa tam razsaja trtna uš in že dve leti zaporedoma toča pobija, so posestniki teh okrajev v največji zadregi. Zaradi tega toplo priporočam, da bi se s podporami na Črnomaljski in Metliški okraj oziralo.

Deželni glavar:

Preidemo k glasovanju in prosim gospode, kateri prihrde nasvetom finančnega odseka, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlogi so sprejeti

16. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji občine Šent Jernej za uravnavo Krke in napravo mostu pri Otoku.

16. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Gemeinde St. Barthelma um Regulirung des Gurfusses und um Errichtung einer Brücke bei Otok.

Poročevalec Šuklje:

Slavni zbor! Finančnemu odseku se je izročila prošnja, podpisana od mnogih posestnikov sledečih vasi: Breška Vas, Gomila, Čadrece, Mihovca, Drama, Roje, St. Jakob, Ostrog iz županije St. Jernejske in Merseča Vas iz županije Raške. V tej prošnji pritožujejo se podpisani posestniki, kako ogromno škodo jim dela Krka in prosijo pomoči, ob jednom želé tudi napravo mostu čez Krko med Dramo in Dobrovo.

Kar se tiče vsebine te prošnje, strinja se povsem z ono obravnavo, katero smo že imeli v zadevi ureditve Krke. Opozarjam na to, da se je s sklepom lanskega leta dovolil kredit za pripravljavna dela v znesku 1250 gold. s tem pogojem, da država doklada drugo polovico stroškov. Dopis se je odposlal visoki vladi, pa do današnjega dné še ni rešen. Ker se pa finančni odsek sploh drži načela, da zapade kredit z letom, v katerem ni bil porabljen, bi bilo potreba za ureditev Krke dovoljeni kredit podaljšati za eno leto. Ali v tej prošnji se sklicujejo prosilci tudi na to, da po njih mnenji prouzročujejo povodnji največ mlinski jezovi med Kostanjevico in Krškim brodom, ki zavirajo hitri odtok vode.

Na končno regulacijo, na popolno ureditev Krke pač ne moremo prej misliti, predno nimamo dotičnega generalnega projekta, šele na podlagi takega projekta bode mogoče v smislu zakona z 30. junija 1884. izdelati poseben deželni zakon za to ureditev, in v to svrhu treba onih pripravljivih del, o katerih sem govoril.

Drugo pa je gledé mlinskih jezov. Finančni odsek misli, da se že sedaj lahko nekaj pomaga, ne da bi se prejudiciralo končni ureditvi, ako deželni odbor pošlje svojega tehnika v te kraje preiskovat, ali so res ti mlinski jezovi pravi razlog povodnji, isto bi se moralo zgoditi tu gléde naprave mostu in zatorej navsvetujem v imenu finančnega odseka:

Slavni deželni zbor naj sklene:

1.) Kredit do najvišjega zneska 1250 gold., kateri se je v seji dne 29. septembra 1888 iz deželnega zaklada dovolil za preiskovalne troske za uravnavo spodnjega teka Krke, in sicer s pridržkom, da je za drugo polovico dotične potrebsčine skrbeti državi, podaljša se pod istim pogojem za leto 1890.

2.) Deželnemu odboru se naroča:

a) da pošlje svojega tehnika v te kraje preiskovat, v koliko se zavira otok Krke po mlinskih jezovih med Kostanjevico in Krškim brodom,

b) da preišče vprašanje gléde naprave mostu čez Krko med Dramo in Dobrovo, ter o zvrstitvi obeh točk ad a) in b) poroča v prihodnjem zasedanji.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte genehmigt.)

17. Ustno poročilo finančnega odseka o predlogu gospoda poslanca Hribar-ja, zadeva-jočem napise v deželnem muzeji „Rudolfinum“.

17. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den Antrag des Herrn Abgeordneten Hribar, betreffend die Aufschriften im Landesmuseum „Rudolfinum“.

Berichterstatter Excellenz Baron Schwegel:

Bezüglich dieser dem hohen Hause bekannten Anträge erlaube ich mir im Namen des Finanzausschusses den Antrag zu stellen, daß dieselben dem Landesausschusse zur Erledigung abgetreten werden mögen.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Deželni glavar:

S tem so končane točke današnjega dnevnega reda, kolikor zadeva javno sejo. K besedi se je oglasil gospod poslanec baron Apfaltrern.

Abgeordneter Baron Apfaltrern:

Ich habe mich zum Worte gemeldet, um an den Herrn Landeshauptmann die Bitte zu richten, veranlassen zu wollen, daß der Vorgang bei der heutigen Abstimmung, welcher ein nicht vollkommen correcter war, im Protokolle zum Ausdruck gelange. Es kam nämlich der Antrag des Herrn Abgeordneten Klun zur Abstimmung, und der Vorsitzende hat constatirt, «der Antrag Klun ist angenommen». Damit war nach meinem Dafürhalten die Sache entschieden, ein Grund zur Bornahme der Gegenprobe nicht mehr vorhanden. Das Haus wurde darauf nochmals zur Abstimmung aufgefordert, und — zur Constatirung der großen Consequenz der Herren beim Abstimmen — erhielt diesmal die Ablehnung des Antrages auch die Majorität. Ich wollte nur diesen Vorgang im Protokolle constatirt wissen.

Deželni glavar:

Jaz imam k temu opomniti sledeče: Resnično je in pravilno mora biti, da po izjavi predsednika zbornice njegova izjava velja, ker je pa zbornica bila precej razburjena in je med glasovanjem več gospodov poslancev ustajalo, potem pa se takoj zopet vsedalo, se je meni bolj pravilno zdelo, dejansko mnenje zbornice vnovič zvedeti, kakor držati se strogo formalitete, po kateri ne bi bilo mogoče več tega izreči.

Torej slavna zbornica ne bi bila sama imela ničesar zoper to, ako se je pozneje pravo mnenje zbornice izreklo.

Poslanec Hribar:

Dovoljujem si samo konstatovati, da sem takrat, ko se je prvo glasovanje vršilo, prav pazljivo gledal in se mi je zdelo, da ni bila zadostna večina. Častiti gospod deželni glavar je to v razburjenosti lahko pregledal in zato sem klical, naj se glasuje tudi nasprotno, in pri tem se je pokazalo, da je brž ko ne spregledano bilo, da prvič ni bila prava večina in da je torej bila le po pomoti konstatovana. Ker je prosil častiti gospod baron Apfaltrern, naj se konstatuje njegova želja, prosim, naj se tudi moja izjava v zapisnik spréjme.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Ich erlaube mir an den Herrn Landeshauptmann die Anfrage zu richten, ob dem Wunsche des Herrn Baron

Apfaltrern entsprochen werden wird, welcher dahin geht, daß im Protokolle constatirt werde, daß seitens des Landeshauptmannes die Annahme des Antrages nun bereits verfiindet war.

Deželni glavar:

Vse, kar je želel častiti gospod baron Apfaltrern, pride v zapisnik.

Finančni odsek zboruje danes popoldne ob 5. uri in istotako odsek za letno poročilo ob tisti uri.

Sklepe tajne seje objaviti mislim v prihodnji seji, katero določim za jutri ob 10. uri dopoldne s sledečim dnevnim redom: (Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Sklepam sejo.

Konec seje ob 3. uri 15 minut popoldne. — Schluss der Sitzung um 3 Uhr 15 Minuten Nachmittag.

